
SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

XVII AASTAKÄIK

PLUTZIN

07. 06.

23

1935.

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI „SÕDUR“

Nr. 23 — 1935.

Sisustik:	Lk.	Sommaire:	Pages.
<i>Kol. M. Tuisk:</i> Vabadusristi Vendade Ühenduse tegevus möödunud aastal	545	<i>Colonel M. Tuisk:</i> Activité de l'Union des cavaliers de la Croix de la Liberté en 1934	545
— Vabadusristi päev 30. mail	548	— Le 30. mai — Fête de la Croix de la Liberté	548
<i>San.-ltn. H. Zirk:</i> Kehaline kasvatus kaitseväearsti seisukohalt	550	<i>Lieut.-méd. H. Zirk:</i> L'éducation physique du point de vue d'un médecin militaire	550
<i>K. V-a.:</i> Matemaatika sümboleid	555	<i>K. V-a.:</i> Symboles mathématiques	555
<i>Niilo Nurmi:</i> Eestlane võitluses Soome vabaduse eest	557	<i>Niilo Nurmi:</i> Un estonien en lutte pour la Liberté de Finlande	557
BIBLIOGRAAFIA:			
— Üksustevahelistest laskevõistlustest	559	BIBLIOGRAPHIE:	
— Leedu: „Muzu Žinynas“ nr. 121 — aprill 1935	563	— Concours de tir entre unités	559
— Ungari: „Magyar Katonai Szemle“ nr. 4 — aprill 1935	564	— Lituanie: „Muzu Žinynas“, avril 1935	563
— N.-Vene: „Artilleriiski Žurnal“ — aprill 1935	566	— Hongrie: „Magyar Katonai Szemle“ nr. 4, avril 1935	564
KAITSEVÄE ELU:		— U.R.S.S.: „Artilleriiski Žurnal“, avril 1935	566
— K.S.L.O.Ü. üldkoosolek	568	VIE MILITAIRE	568
— Täienduskursused Auto-tanki rügemendis	569	Partie officielle	570
— Missos avati Vabadussõja mälestussammas	570	Les sports dans l'Armée	571
Ametlik osa	571	Informations familiales, échecs.	
Sport kaitseväes	572		
Perek. teateid, male.			

Vastutav toimetaja kolonelleitnant **J. REMMEL**

Kõnetr. Kaitseväe nr. 40
Kodune kõnetraat Kaitseväe 372

Tegev toimetaja major **J. KÕRGE**

Kõnetr. Kaitseväe nr. 163

Väljaandja: „SÕDUR“ Tallinn, Toomkooli nr. 7

Toimetuse ja talituse:

Toompeal, Toomkooli nr. 7
Kõnetr. Kaitseväe nr. 163
Talitus avat. k. 0800—1500
Toim. kõnet. k. 0800—1500

„SÕDUR“ TELLIMISE HIND:

Aastas 6 kr. — poolaastas 3 kr.
Veerandaastas 1 kr. 50 s.
Üksiknumber 20 s.

Vabadusristi Vendade Ühenduse tegevus möödunud aastal.

Kolonel M. Tuisk.

Vabadusristi Vendade Ühenduse volinikekogu otsuse kohaselt pühitsetakse Vabadusristi aastapäeva läinud aastast alates Taevaminemise pühal senise 3. jaanuari asemel. Selle otsuse on tinginud asjaolud:

1. Vabadusristi aastapäev ei tohi teiste sündmuste mälestamise varju jääda kõrvatsündmusena, sest Vabadusrist Vabadussõja sangarluse sümbolina tema ja ta kandjad on väärt täit tähelepanu;
2. *Kevadene aeg on soodus koolinoorsoo kaasatõmbamiseks* pidustusile, sest tarvilik on, et Vabadusristi austamine kasvavas Eesti meeste põlves mõjuks sangarlust edasikandvalt tulevastele võimalikkudele kodumaa kaitsmise vajadusteks moodustuvaile kaitsejõududele.

Vabadusristi aastapäeva pühitsemine läinud aastal üleriiklikult ja käesoleval aastal osakondade kaupa, õnnestudes üle ootuste, tõendas õnnelikkust aja valikus.

Nagu aastapäeva piduliku pühitsemise algatamine ja korraldamine, nõnda ka palju teisi üritusi, mis on olnud suunatud Vabadusristi austamisele ja tema kandjate heaolu korraldamisele, on kuulunud Vabadusristi Vendade Ühenduse ja tema osakondade tegevuse kavva. Kuni 10. veebruarini 1935. a. juhtis Ühenduse tegevust Keskjuhatuses esimehena Ühenduse asutamisest saadik seitsme aasta jooksul Vabadussõja ja praegune kaitseväge Ülemjuhataja kindral Johan Laidoner. Kindral Laidoner on määranud Ühenduse tegevuse suunad ja tema juhtimisel on teostatud ka või algatatud kardinaalsemad küsimused Vabadusristi väärikuse esiletõstmise ja tema kandjate heaolu korraldamise aladel. Aga

ka ühenduse esimehe kohalt eemaldudes pole kindral Laidoneri tähelepanu, hoolitsemine ja korraldav käsi kavaleride huvides vaibunud. Viimaste sammudena on märkida teoks saanud kavaleride kodu asutamine Udriku mõisa ja silmapaistvalt suurejooneline paraad Vabadusristi ja kavaleride austamiseks 30. mail Tallinnas. Vabadusristi Vendade Ühendus loeb kindral Laidoneri endiselt enda kõrgemaks juhiks ja isalikuks hoolitsejaks, kelle poole tema alati pöördub enda muredega ja ta pole seni sealt kunagi tühjade kätega tagasi tulnud.

Kindral Laidoneri kaastöölhisteks keskjuhatuses olid 1934. a. jooksul — abiesimees kindral J. Soots, laekahoidja kindral H. Brede, sekretär kolonel M. Tuisk, liikmed kindral G. Jonson, res. kolonel P. Kann ja direktor V. Päts.

Juhatus on pidanud 9 koosolekut, kus päevakorras on olnud 41 punkti. Kirju on välja läinud 318 ja sisse tulnud 271. Ühendusel oli 9 osakonda. Liikmeid oli 1. jaanuaril 1934. a. 1053 ja aasta lõpul 1085 — (nendest 140 toetavliiget). Surma läbi on lahkunud: kolonel K. Kool, kol.-ltm. K. Tullf, major A. Parts, kapten R. Sabbe, kapten L. Tõnson, kv. am. G. Kalev ja kapral J. Takkel.

Keskjuhatuses ülesandel koostas kolonel G. Kromel põhikirja § 6 alusel Vabadusristi Vendade Ühenduse aukoodeksi, mille läbi vaatas komisjon, millesse kuulusid kavalerid-juristid G. Kromel, A. Peet, O. Tief ja H. Vahtramäe, pidades selleks 4 koosolekut. Volinikekogu koosolek kinnitas selle 10. juunil 1934. a.

Juhatuse ülesandel korraldas Tallinna osakond 10. mail Tallinnas Vabadusristi 15. aastapäeva, millest osa võtsid 800 kavaleri kõigist osakondadest. Säärasel suurel arvul kavalere ühes koos nägi Tallinn esmakordselt. Asetati pärg Vabadussõjas langenute mälestussambale. Esindajad külastasid hr. Riigivanemat ja Tallinna linna-pead. Vabadusplatsil peeti pidulik suurejooneline paraad hr. Riigivanema osavõtul. Pärast ühist lõunat „Estonias“, mille andis Tallinna linn, oli vastuvõtt hr. Riigivanema juures Kadrioru lossis. Päev lõppes aktusega „Estonia“ kontsersaalis, kus kõnedega esinesid hr. Riigivanem ja kindral Laidoner.

Päev õnnestus ülimalt, kujunedes Vabadussõja vaimu ja rahvustunde võimsaks avalduseks.

Keskjuhatus pööras hr. Riigivanema poole palvega Vabadusristi 15. aastapäeva puhul kavaleridele järgnevate soodustuste maksmapanemiseks, täiendavalt senistele:

1. Võimaldada tasuta arstiabi kavaleridele eraisikutele. Küsimus täies ulatuses on seni lahendamata. Keskjuhatus algatusel aga on osakonnad ise korraldanud seda küsimust selles mõttes, et on rakendatud kavalere-arste enda kaaskliikmete tasuta abistamisele. Üksikutele juhtudel on Keskjuhatus ja osakonnad tasunud arstimise kulusid.
2. Võimaldada töövõimetuks muutunud kavaleridele eraelus pensioni. Küsimus on lahendamata. Osaliselt lahendub tema kodu asutamisega. Samal ajal aga on Tallinna osakond Keskjuhatus ülesandel koostanud kavaleride pensioni seaduse kavandi, mis lähemal ajal esitatakse Vabariigi Valitsusele.
3. Võimaldada kavaleridel enda kirjadel ja nimekaartidel kasutada Vabadusristi embleemi. Küsimuse lahendamiseks on olemas vastav seadus ja tema elluviimiseks koostatud juhatus ülesandel määruse kavand komisjonilt, kuhu kuulusid kindral H. Brede, kolonel A. Steinberg, kol.-lt. O. Jaanso ja dir. O. Angelus.
4. Riigiteenistuses seisvatele kavaleridele võimaldada 1½-kordne puhkus, nagu see on võimaldatud Lätis. Küsimus pole seni lahendatud.
5. Kirjutada ametlikus kirjavahetuses kavaleri nime juurde „Vabadusristi kavaler“. Korraldus selle kohta on kehtivusel.

6. Anda tagavaraväes olevatele kavaleridele ohvitseridele soodustusi aastmes kõrgendamisel. On eitavalt otsustatud.
7. Kavalerid kv. ametnikud ja üleajateenijad allohvitserid tagavaraväkke arvamisel, vanuse tõttu, ülendada esimesed nooremleitnandiks, teised lipnikuks. On eitavalt otsustatud.
8. Kavalerid-ohvitserid tagavaraväkke arvamisel kõrgendada aastmes, ühe aastme võrra, kuni kolonel kaasa arvatud. On eitavalt otsustatud.

Keskjuhatus ettepanekul asutati Tallinna osakonna juurde töömuretsemise büroo. Suur osa kavalere elab ju Tallinnas ja siin on ka teenistuse leidmise võimalused suuremad kui mujal. Büroo on teotse- nud energiliselt ja viljakalt. Suur hulk kavalere on teenistust leidnud. Siin võlgnevad kavalerid palju tänu endisele kaitsevägede staabi III osakonna ülemale kolonel J. Kasak'ile, kes praegu teenib Raudteevalitsuses juhtival kohal — enamik kavalere on tema heatahtlikul hoolitsusel ja eestkostmisel teenistust leidnud raudteel.

Eluliseks küsimuseks kavaleridele on maasaamine. Selles on Keskjuhatus astunud energilisi ja tagajärjekaid samme.

Maadsoovijatest kavaleridest rahuldati 1934. a. kevadel 70% ja 1935. a. kevadel 50%. Käesoleval kevadel, kus maaandmine lõpetati, võidi vabatahtlikke, näiteks rahuldada ainult 2,5%. Mõned üksikud kavalerid on jäänud veel rahuldamata. Tänu kindral Laidoneri energilistele sammudele, võttis maa jaotamisest Põllutöoministeriumis osa Keskjuhatus esindaja mõlemal kevadel ja kavalere rahuldati võrratult suurem arvuliselt võrreldes teiste õigustatud liikidega, mille kujukaks tõenduseks on eespool toodud %.

Keskjuhatus palve peale võimaldab Tallinna linnavalitsus kavaleridele sõidu trammidel 50% hinnaalandusega. Selle eeskujule on ka soodustusi annud mõned laeva- ja omnibuseliinide pidajad.

Jatkati ja viidi 1935. a. lõpule Vabadusristi kavaleride albumi trükkimine. Teda trükiti 1000 eksemplari eeldusega, et nõnda palju kavalere teda soovivad omandada. Eeltellimisi oli kõigest 575. Neile anti album hinnaga Kr. 3.—. Albumi tegelik hind on Kr. 12.—. Mitte-ettetellijatele on müüdüd albumit hinnaga Kr. 5.—. Peale selle on keskjuhatus reserveerinud mõned eksemplarid kaitseväge ja suurematele avalikkudele raamatukogudele, hinnaga Kr. 7.50.

Vabadusristi Ven-
dade Tallinna osa-
konna lipu õnnis-
tamine.

Lipu viimine tema
alalisse hoiukohta
— Kaitseministee-
riumi.

Albumi trükkimise arvel jääb Ühendusele võrdlemisi suur summa tasuta veel enda summadest.

1934. a. lõpul kerkis päevakorrale kindral Laidoneri algatusel kavaleridele kodu asutamise küsimus. Hr. Riigivanema heakskiidul jäädi peatuma Udriku mõisa juurde, mis on viimastel aastatel olnud riigi käes ja omab võrdlemisi korraliku majapidamise.

Vabariigi Valitsuse otsusega 17. aprillist s. a. on tema kavaleride kodu asutamiseks määratud. Nüüd on ka Vabariigi Valitsuselt maksma pandud kavaleride kodu seadus, mille algkava töötas välja Keskjuhatus. Kodu allub kaitseministrile, kelle juures kodu juhtijana teotseb kavaleride kodu nõukogu, kuhu Keskjuhatus poolt on valitud kindral G. Jonson ja direktor V. Päts. Kindral Jonson on kaitseministri poolt määratud nõukogu esimeheks. Kodu tege-likuks juhtijaks on 1. diviisi intendant kolonelleitnant H. Vanaveski V. R. I/3. Praegu on nõukogus väljatöötamisel lähemad juhendid kodu korraldamiseks ja samal ajal

Keskjuhatus kogub andmeid kodusse soovijate kavaleride kohta.

1933. aastal kindral Laidoneri algatusel ja tema poolt tema nimeliselt invaliidide kapitalilt nõutatud Kr. 5.000.— algkapitaliga töötava abiandmise kapitali tegevusest 1934. a. Keskjuhatus juures annavad pildi järgnevad arvud:

Sissetulek:	
1933. a. ülejääk	Kr. 3632.45
Kindral Laidoneri nimelise invaliidide kapitali komiteelt	„ 1000.—
V. V. Ü. Tallinna osakonnalt	„ 1000.—
V. V. Ü. Tartu osakonnalt	„ 300.—
Hoiusummade protsente	„ 118.67

Kokku Kr. 6051.12

Väljaminek:	
V.V.Ü. Pärnu osak. liikm. toetuseks	Kr. 255.—
„ Viljandi „ „ „	„ 235.—
„ Tallinna „ „ „	„ 793.—
„ Tartu „ „ „	„ 220.—
„ Narva „ „ „	„ 140.—
„ Võru „ „ „	„ 50.—
Asjaajamise ja posti kulud	„ 11.48

Kokku Kr. 1704.48

Ülejääk 1935. aastaks Kr. 4346.64.

Käesoleval aastal on abiandmise kapitali täiendanud toetustega Tartu, Tallinna ja Narva osakonnad. Läänud aastal toetusi ei vajanud Valga, Rakvere ja Lääne-Saare osakondade liikmed.

Toetusi on määratud aasta jooksul 48 isikule. Nendest on saanud: 1 isik — 4 korda, 3 isikut — 3 korda, 11 isikut — 2 korda ja 33 isikut — 1 kord. Toetussummade ülemmääraks oli Kr. 90.— ja alam-

määraks Kr. 3.— Toetusi on saanud nii kavalereid kui ka nende perekonna liikmed.

Peale abiandmise kapitali oli keskjuhatusele sissetulekuid Kr. 2.769.73, väljaminekuid Kr. 337.18 ja ülejääk Kr. 2.432.55 (1933. a. — Kr. 2061.—).

Kokkuvõttes võib Ühenduse Keskjuhatuse tegevust 1934. aastal lugeda täiesti kordaläinuks.

Vabadusristi päev — 30. mai.

Käesoleva aasta 30. mail pühitseti kogu Eestis Vabadusristi päeva. Seekord toimus see eriti pidulikult ja suurejoonelisemalt kui varemalt. Kohtades, kus asuvad kaitseväge üksused, peeti paraade, mida aukohtadelt jälgisid Vabadusristi kavalereid. Paraadist võtsid osa kaitseväge, seltskondlikud organisatsioonid ja käesoleval momendil riigikaitsele õppusel olevad keskkoolide õpilased.

Vabadusrist, meie ainuke sõjaline aumärk, tähistab neid, kes meie riigi loomise raskeimal ajal isikliku vahvuse ja eneseõht-verdamisega andsid eeskuju ja äratasid julgust, õhutades teisi kangelaslikule võitlusele.

Meie rahva aukohus on osutada väärilist tähelepanu meie keskel viibivatele Vabadussõja kangelastele. On vaja tõsta esile kangelaslikkust ja austada võidumehi — Vabadusristis näeme meie oma vabaduse sümbolit ja selle kandjat austades kasvatame ja kanname edasi isamaa-armastuse tuld, mis aitab meid jõuda võidule Vabadussõja päevil. Jäägu ilus algatus püsima ja haaraku ikka rohkem laiemaid rahvahulki kangelaste austamise kultus ning kandugu ta ka puht ideoloogiliselt aluselt meie igapäevasesse ellu ja tegevusse.

*

Eriti suurejooneliselt toimus Vabadusristi aastapäeva pühitsemine Tallinnas. Juba eelmisel päeval 29. mail kell 1800 toimus Vabadusristi kavalereid Tallinna osakonnale Tallinna Eesti Naisseltsi poolt lipu üleandmine Välisministeeriumi saalis. Piduliku talituse juures viibisid Kaitseväge Ülemjuhataja, peaministri asetäitja, vabariigi valitsus, kõrgemad kaitseväelased ja

teisi kutsutud külalisi. Pärast lipu üleandmist Tallinna osakonna esimehele kindral G. Jonsonile viidi see tema alalisse hoiupaika — Kaitseministeeriumi.

30. mai pidustused algasid Vabadusristi kavalereid kogumisega kell 1120 „Estonia“ teatrimaja ette, kust kolonnid liiguti paraadiplatsile. Paraad algas Vabadusplatsil kell 1200, kus selleks ajaks juba üles rivistatud väeosad, kaitseleit ja riigikaitsele õppusel viibivad kooliõpilased. Paraadi võttis vastu Kaitseväge Ülemjuhataja koos Vabadusristi kavalereid. Kaitseväge Ülemjuhataja poolt öeldud paraadikõnele järgnes paraadi üksuste defileerimine. Pärast paraadi oli Vabadusristi kavalereid korraldatud traditsiooniline ühine lõuna „Sõdurite kodus“.

Tartus võttis Raekoja platsil kell 1200 alanud paraadi vastu 2. diviisi ülem kol. Traksmäe, ning Tartu linnalt tõi tervitust linnapea kindr. J. Tõnisson. Samal päeval kell 1400 oli korraldatud osakonna juhatuse poolt soovijatele ühislõuna Tartu garnisoni ohvitseride kasiinos.

Narvas korraldati 30. mail Vabadusristi Vendade Narva osakonna liikmete auks Peetri platsil suur paraad. Paraadi võttis vastu garnisoni ülem kol. P. Triik koos Vabadusristi kavalereid; defileerisid kaitseväge, kaitseleit, tuletõrjujad, kodutütred ja skaudid. Pärast paraadi mindi „Sõdurite kodusse“ pidulikule lõunale.

Ümbes samalaadiliselt toimusid ka pidustused mujal. Nii kui selgub kokkutatud teadetest, möödus 30. mai kõikjal pidulikult. Ilus ilm, paraadidele senisest suurem ulatus ja rahva soe osavõtt löid heaks kordaminekuks vajalised tingimused.

**Pilte Vabadusristi päeva paraadilt
Tallinnas.**

Ülal: vasemal – Kaitsevägede Ülemjuhataja kindral J. Laidoner tervitab Vabadusristi kavalere; paremal – Kaitsevägede Ülemjuhataja kindral

J. Laidoner, peaministri asetäitja K. Eenpalu, kaitseministri kt. kol. Sternbeck ja kaitsevägede staabi ülem kindral Reek jälgivad paraadimarssi. All – Paraadiväeosad defileerivad aukülaliste ees.

Kehaline kasvatus kaitsevääearsti seisukohalt.

San.-ltn. H. Zirk.

Elu on liikumine.

Aristoteles.

1.

Liikumine on igasuguse orgaanilise elu ürgprintsipiiks. Mis ei liigu ega arene, on surnud. Võib kõnelda teatud liikumistungist, mis on omane nii loomale kui inimesele. Kui jälgida elu loomariigis, siis leiame, et väledad metsloomad on terved ja elujõulisemad oma hõimlasist — koduloomist, kelle liikumisvõimalused on enam piiratud. Kui vaadelda väikese lapse askeldusi ja taltsutamata rõõmu jooksus ning mängus — näeme ka siin pidurdamatut instinktiavaldust.

Elavat loodust iseloomustava liikumistungiga on seoses funktsioneerimiseadused, mis on põhjanevad organismide ontogeneetilisel (üksikolendi elus) kui ka filogeneetilisel arenguteel aastatuhandete jooksul. Need on: 1) funktsioon arendab ja edendab organit, 2) liig tugev ja kestev funktsioon nõrgestab teda ja 3) kestva funktsiooni puudusel jääb organ kiduraks, kõhetub.

Need funktsioneerimiseadused on aluseks nii vaimsele kui kehalisele kasvatusel. Nende järele kujuneb nõrk lapse elundik kui ka saavutusvõimne sportlaskeha. Laps, kel ei ole liikumisvabadust, kas kurnava haiguse vältel või mõninga kehavae tõttu, jääb oma arengus kängu ja kehaliselt nõrgaks. Väikelapse kehaline kasvatus seisab tema alateadlikus liikumistungi avalduses, mida ei tohi pidurdada vale kasvatusel kaudu. Kooliealise lapse tegevust juhitakse tänapäeval liigselt vaimses suunas ning siin peab kavakindlalt kehaline kasvatus vahele astuma, et võrsuks terve ja kehalis-vaimset tasakaalukas inimene. Vastasel korral näeme intellektualismi viljana noort koolilõpetanud inimest kehaliselt kidurana ja seega vastuvõtlikuna haigustele.

Prof. dr. Hueppe sõnad on: „Me vajame gümnaastikat, alastikunsti, et uuesti jõuda kehalise suuskultuuri tasemele, nagu omal ajal kreeklased ja gümnaasium peab jälle saama seks, mis ta oli, mitte mis ta on — istumisrumaluse asukohaks“. Muistsed gümnaasiumid olid kreeklastele keha- ja vaimukoo-

liks, kus arendati noorsoos keha ja vaim tugevaks ja õpetati moraali.

Kehalise kasvatusel ülesanne on eeskätt — puhtbioloogiline: arendada tervet ja eluvõimsat inimest, kooskõlas vaimu ja kehaga. Ideaaliks olgu inimene, kes on suuteline lõikama loorbereid nii vaimsel põllul kui ka spordiväljal.

Kehakultuur ja sport leiavad tänapäeval järjest suuremat tunnustust. Paljud, kes tajuvad kehaharjutuste vajadust kasvavale organismile, ei poolda aga sporti täiskasvanuna, kartusest rikkuda tervist ja südant. Seepärast ei tohi veel spordiliikumisele teha etteheiteid, kui mõned üksikud ebamõistlikult sportides ja liialdustele kaldudes tekitavad endile kehahäired. Liigsöömine põhjustab ka haigusi, kuid sellele vaatamata ei saa elada söömata.

Ka näevad mõned vaimu inimesed asjatult spordis fantoomi, mis viivat inimkonda lihas-inimese ajajärku ja vaimsete huvide degenerereerumisele, võõrutades teadusest, kunstist, kirjandusest. Terve ja elujõuline keha on ühtlasi parimaks vaimutemplik.

Liig ükskõiksest, kui mitte koguni vaevaliselt, suhtuvad kehakasvatuslikesse küsimusis arstid. See on tingitud suurel määral sest, et meie, arstid, oleme harjunud tegelema haige inimmassiga, vähem tervetega. Tervise alalhoiu küsimused ei ole meid sel määral huvitanud kui teraapia, haigete raviküsimus. Teiseks leidub arsti abitarvitajaskonnas mitte vähe neid, kes on spordiliialdustel oma tervise rikkunud, või sportimisel õnnetuse ohvriks langenud. Kes isiklike elamuste kaudu ei tunne spordi positiivseid omadusi, spordi võlvust ning vaimu-keha karastavat toimet, vaid puutub kokku ainult sporti eitavate avaldustega (õnnetujuhud, haigused) — see allub oma vaateis ja arvamusiis ka vastavaile mõjustusiis.

Ma näen kehakultuuriis võimsat profülaktilist vahendit, millest asjatundlikul kasutamisel nii üksik inimene kui ka laiemad rahvahulgad omale tervist ja elujõudu ammutavad. Kehaline kasvatus aktiivseima tervishoiu meetodina aitab palju suuremal määral rahva tervishoiulise nivoo tõstmiseks, kui paljad sõnad ja määrused. Kui inimene ise käed külge paneb ja võim-

leb, jookseb, ujub — saavutab ta palju funktsioonitublimad, seega ka tervemad siseorganid, kui passiivsena ainult kinni pidades harilikest tervishoiureegleist puhtuse, värske õhu, toitluse suhtes. Sportiv inimene ei tee aga üksi kehaliigutusi otseses mõttes, ta kasutab ühtlasi üldtervishoiulisibiokosmilisi tegureid — õhku, päikest, vett, ratsionaalse toitluse kõrval.

Haiguse tekkimisel on määravaks kaks tegurit: väline agens (haiguste tekitajad-pisikud, külmetus j.t.) ja konstitutsioon. Esimest me palju kõrvaldada ja muuta ei saa, mõõduandvaks jääb teine komponent. Haigestumisel teame, arstid, millist otsustavat osa etendab tihtipeale keha vastupanujõud, konstitutsioon. Nagu sportarstlikud kogemused välismais seda näitasid, on võimalik tarbekohaselt valitud kehaharjutuste kaudu neid individualiseerides, mõjustada ja parandada inimese konstitutsiooni. Ses peitubki kehakultuuri ja spordi suur tähtsus tervishoiulis-bioloogilise tegurina, nii üksikindiviidi kui ka kogu rahva elus.

2.

Riivanud kehalise kasvatus tähtsust üldisemast bioloogilis-tervishoiulisest seisukohast, tahan nüüd peatuda kaitsevälase kehakasvatuse küsimuse juures.

Ühe kaitsevägejuhi sõnad olid: „Suured sõjalahingud tõestasid, et võidule ei vii gaas, suurtükk või tank, vaid hästi ettevalmistatud, kehaliselt ja vaimselt treenitud sõdur, kes suudab taluda lahingu raskusi ja erutusi ning ainult seekaudu toob masinast välja tema saavutusvõimsuse.

Kehalise kasvatus peamiseks ülesandeks kaitseväs on:

1. tervise tugevdamine ja kehaliste võimete — jõu, väleduse, osavuse ja vastupidavuse saavutamine ja alalhoidmine ning
2. kaitsevälasele eriti sõjaolukorras vajalike vaimsete omaduste, nagu võitlus tahte, ühistunde, leidlikkuse, julguse, külmaveresuse j.t. arendamine.

Nende ülesannete parimaks lahenduseks peab juba noorelt, enne kaitsevärke astumist, alatama kehakasvatusega. Koolis tuleb kavakindla võimlemise ja spordi kaudu noormehe organismi niivõrd tugevdada, et ta tervena ja tublina astudes kaitsevæteenistusse, seal oma kehalis-vaimseid võimeid küllalt edukalt saaks edasi arendada.

Noorsõdurite tervislikul järelevaatusel olen leidnud mitte vähe mehi tugeva ja jõulise luukonna ning lihastega, seejuures aga kohmaka ja puise kehaga. Suhteliselt väike protsent omas arenenud ja harmoonilise kehakuju. Need vähesed osutused eranditult sportlasiks, kes kauema aja jooksul on andnud süstemaatilisele treeningule ja see-kaudu saavutanud kujult esteetilise ja jõulis-elastse keha tugevate siseorganitega, südame ja kopsudega.

Kaitsevæelaste-ajateenijate kehakasvatuse põhimõtted on osalt erinevad kaadri omist. Ajateenija on tavaliselt noor inimene, kelle keha on suurel määral arenguvõimeline, kuna juhtkonda-kaadrit moodustavad paljud keskealised ja vanemadki inimesed, kelle elundik sammub sageli juba taandarengu teel. Seetõttu peab esimeste kehakasvatuslikul ettevalmistusel maksev olema arengu-printsiip, viimase suhtes aga tuleb silmas pidada säilitamise-printsiipi. Ajateenija peab tegema kehaharjutusi, et edasi arendada oma kehalisi võimeid ja oskusi, kuna juhtkond peab neid harrastama, et mitte enneaegu roostetuda ja kehaliselt võitlusvõimetuks muutuda. Hästi treenitud vaimust on üksi liig vähe, et suuta edukalt vastu pidada kaitsevæteenistuse raskustele, eriti sõjaolukorras.

Kaitsevæelaste kehaline kasvatus ei seis meil kaugelki sel tasemel, nagu see tegelikult peaks olema. Aegajalt korraldatud katsed kehalise kasvatus alal näitavad, et kaitsevæelase-ajateenija kui ka eriti kaadri keskmine kehaarengu ja võimete tase on veel madal ja ei rahulda, minu arvates, mitte neid nõudeid, milliseid seame üles kaitsevæelasele — rahva- ja riigikaitsjale. Meie oludes vajame eranditult tugevaid mehi teritatud vaimuga ja hästikarastatud ja treenitud kehaga, nagu seda olid vanad spartalased.

Üheks takistuseks kehakultuuri optimaalseks arenguks kaitsevæs on heade harjutustingimuste puudus, nagu võimlavastavate pesemis- ja dušiseadistega. Ainult üksikuil väeosil on need kasutada, suurem jagu aga peab leppima algeliste tingimustega, harjutades tihtipeale mõnes kõrvalises kui mitte koguni meeskonna ruumis, mis väikese õhumahu, halva ventilatsiooni ja pesemisvõimaluste puuduste tõttu on tervishoiuliselt lubamatu nähe. Arvamus, et saab läbi ka ilma võimlata, sportides suvel vabas õhus, talvel loobudes

võimlemisest ja harrastades üksi suusatamist — ei kannata mingit kriitikat. Iga keha arengu eelkoolikson võimlemine ja mängud. See on alus, millele tugineb kehaline kasvatus nii lapse kui ka vanemas eas ning millele iga sportlane ja kaitseväelane peab rajama oma tubliduse ja saavutusvõimsuse.

Kuna majanduslikud olud ei võimalda igale väeosale või ka garnisonile oma võimla püstitamist ja piiratud aeg ei luba ka kasutada eravõimlaid, siis tuleb igas väeosas eraldada vastav suurem ruum võimla jaoks, läbi viies tarvilisi ümberehitusi ja varustades teda sooja- ja külmaduši seadistega.

Korralikkude harjutus- ja mänguväljakute rajamine ei ole nii suurte raskustega seotud ning üksikud väeosad, kel need veel puuduvad, saavad hea tahtmise juures sest kergemini üle. Eriti rõhutan mänguväljakute tarvidust, omavad ju mängud võimlemise kõrval esijärgu tähtsuse. Neid peab olema küllaldasel arvul, et võimaldada üheaegselt harjutamist ka suuremail rühmitusil.

Ei saa vaikides mööduda kaitsevälase rõivastuse küsimusest kehakasvatustel tundidel. Sagedasti tehakse võimlemist ja teisi harjutusi, kas täies mundris või paremal juhul paljastatud ülakehaga, kuid pikkades pükstes, lisaks sääremähised ja isegi saapad jalas. Seda tuleb nimetada mitte kehakultuuriks, vaid kehabakultuuriks!

Spordihügieeni seisukohalt peab keharajutusi tegema kostüümis, mis ei takista vereringet ja kehaosade vaba liikumist ning eriti võimaldaks õhu igakülgselt juurdepääsu nahale. Tähendab ju greeka päritoluga sõna „gümnaстика“ — alasti võimlemist. Kategooriliselt peab nõudma keharajutuste sooritamist loomupärasemas ja tervislikumas kehakattes, näiteks lühikesis kolmnurkpükstes. (Arvestades muidugi aastaega, välistemperatuuri ja meeste karastuseseisundit). Kohati on juba tendentsi ses suunas märgata. Nii töötavad Jägala Inseneriväe laagris mehed suvel vahete vahel lühikesis spordipükstes ja saavad seekaudu õhu- ja päikese tervendava mõju osaliseks. Kuid vaesed töörühmade juhid-üleajateenijad olid sunnitud kuuma päikese paistel täies mundris juures seisma. Vaevalt küll kannataksid distsipliini ja autoriteedi tunded, kui neil lubataks ilusa ilma puhul rõivastuda vabamasse spordidressi.

Hinnates meie kaitsevälaste kehakasvatustlikku arengu ja saavutuste taset ma-

dalaks, leian üheks põhjuseks ülalmainitud kõrval heade eeskujude puudumist. Ajateenijate-sportlaste arv kasvas meil palju jõudsamini, kui nende juhidalates üleajateenijast ja lõpetades kompani- või isegi väeosasülemaga, süveneksid rohkem kehakultuuri ideesse ning harrastaksid ka ise innuga mõnd spordiala, olles meeskonnale eeskujuks ja isiklikuks juhiks. See seob alluvaid ja juhtkonda ühiseks pereks ja loob suurt ühtekuuluvuse tunnet, milles peitub kaitseväge jõud ja ülim voorus. Sport lähendab mitte ainult üksikuid inimesi, vaid ka rahvaid.

3.

Pea veel tarviliseks peatuda ajateenijate kehakasvatustliku ettevalmistuse juures. Kehalise kasvatusõppekavas on ette nähtud noortele ja reameestele keskmiselt 3—4 nädalatundi kehalist kasvatust. Kui me tahame kasvatada tugevaid ja võitlusvõimelisi mehi, peab ideaaliks saama 6 nädalatundi kehalist kasvatust.

Arvestades kaitseväteenisusse ilmuvate noormeeste veel küllalt madalat kehaarengu taset, peab võimlemisele, kui kehakasvatuse algkoolile, nagu juba eespool tähendasin, pöörama suuremat tähelepanu, sest mitmekesiste võimlusharjutuste kaudu ei arenda me keha ainult harmooniliseks ja tugevaks, vaid väldime ka mitmesuguste erialade spetsiaaltreeningu ühekülgselt toimet kehaarengule ja tervisele. Ka mängudele määratakse vähe tunde, kui mitte arvestada asjaolu, et mängud külgetõmbava alana ja hea ajaviitena ka vabal ajal harrastamist leiavad, tuleks ainult rohkem huvi äratada ja võimalusi anda. Mängude keha- ja vaimukasvatustlikku väärtust ei saa küllalt alla kriipsutada ja hinnata. Nad arendavad keha paenduvaks ja väledaks, harjutades lihaseid kiiret koostööd. Suur mõju on neil vaimsele omadusile, kasvatades kaitsevälasele eriti vajalist distsipliinitunnet, kiiret orienteerimis- ja otsustusvõimet, leidlikkust, kohusetunnet jne. Nende omaduste kasvatamine suulisel teel või määruste kaudu ei anna kunagi selliseid tulemusi kui spordimängude harrastamine, mil need omadused arenevad enam alateadlikult.

Vaeselapse osas on ujumine. Ujumise väärtus kehakasvatustliku abinõuna on aga suur. Teda ei nimetata ilmaaegu

ideaalsemaks spordiharuks, kuna ta võimaldab enamjaole kehalihaastele tööd, ühtlasi eeskujuliselt hoolitsedes naha tervishoiu ja karastuse eest. Õhk, mida hingab ujuja liikudes veepinnal, on puhtam ja värskem kui kuskil mujal. Ujumine arendab erakordsete võimetega siseorganeid — kopsu ja südant.

Kui jälgida ajateenijate kohmetult-saamatuid liigutusi supelustundidel, peab sedastama, et õige väike protsent oskab korralikult ujuda. Kuna meie oludes õnnetuhtudest uppumine esikohal seisab ja ujumise tähtsus ideaalse kehaharjutusena on suur, peab kategooriliselt nõudma, et iga kodanik õpiks ära ujumise. Koolides tuleb sellele rõhku panna, veel enam kaitseväes. Võimalusist meil puudust ei ole, arvestades meie maa rikkalikke veekogusid. Noorsõdurite ja reameeste õppekavadesse tuleks võtta sundusliku ainenägemise ujumiseõpetus, kus neile peale ujumisoskuse antakse ka vajalikke juhendeid uppuja päästmiseks. Neid õppusi on hea korraldada suvel laagriperioodil, kuna enamjagu viimaseist asub veekogude lähedal.

Et ujumisoskus kaitsevälasele osutub hädavajalikuks ka sõjaajal, näiteks jõgede ületamisel, on ilmne ning ei vaja lähemaid põhjendusi.

Ei tohi unustada kehaharjutuste valikul neid alasid, mis kasvatavad kaitsevälases eriti üht omadust — võib olla tähtsamaid lahingu olukorras. See on julgus. Massipsühholoogiline nähe — paanika, mis võib vallata suuremaid sõjaväe rühmitusi, laseb end suurel määral vältida, kui rahuajal süstemaatiliselt süvendada meeskondadele julgust ja külmaveresust. Mitte sõnadega ja määrustega, vaid kasutades alateadvust vastavate spordiharjutuste kaudu. Mainin vaid üldiselt alasid, mis võiksid küsimuse alla tulla, nagu spordimängud, riistvõimlemine (vanasti populaarne, nüüd ühekülgsuse tõttu mitte eriti soovitatud ala), ujumine, vettehüpped, suusatamine mürdamastikul ning suusahüpped, siis endakaitse alad, nagu: poks, maadlus.

Ülehindamist kaitseväge juhtide poolt leiavad rakenduslikud harjutused ja rännakud sõjaaegse koormatusega — rakmeis. On levinud arvamus, et sõjaolukorra jaoks ettevalmistused nõuavad ka sõdurite väljaõppeperioodil rohkeid harjutusi rakmeis, arendades neis vastupidavust. Tervishoiulisest ja kehakasvatustlikust seisuko-

hast ei saa seda heaks kiita ning neid ei ole soovitatav teha nii sageli, nagu nad meil on ette nähtud. Kasu, mis neist harjutusist loodetakse, on väiksem kui kahju, mis nad toovad kehatervishoiuliselt. Tugevas kehakattes ja rakmeis saab vereringe takistatud ja süda üle koormatud. Nahategevus, mis kehaliigutuste juures eriti intensiivne (higistamine ja nahahingamine) on ülimal määral pidurdatud, higi ei saa tarviliselt ära aurata, vaid kuivades nahapinnale ummistab nahapoorid — keha mürkollused ei saa kehast küllaldaselt lahkuda ja endamürgitus on tagajärjeks. Pingutavil kehaliigutustil rakmeis, näiteks rännakuil, ei saa keha vabaneda lihastöö tagajärjel tekkivast liigsoojusest nahafunktsiooni puudulikkuse tõttu ja tulemuseks on keha liigsoojendus tuntud halbade tagajärgedega (temperatuuri tõus, kuumuse löök).

Arvestades öelduga peab rakmeis õppusi, eriti soojal ajal rännakuid, harva korraldama ja ainult hästitreenitud siseorganitega meeskondadega. Neid ei tohi võtta sõduri treeningukavasse, vaid ainult kontrollkätsena teatud pikema aja järele.

Vastupidavuse arendamiseks osutuvad tavaliste rännakarjutuste asemel palju kõlvulisemaks jooksud, eriti kesk- ja pikamaajooksud, ujumine ning talvel lisaks suusatamine. Jooks on parimaid südame treeningu harjutusi. Sellele otsusele on tulnud üksmeelselt suurem jagu välismaa sporditeadlasi-arste. Spordi tervishäirete vältimiseks mitmesuguseil eriharudel, alates kergejõustikuga ja lõpetades raskespordiga, moodustavad jooksuharjutused, eriti kevadesed mürdamajooksud parima vahendi siseorganite, eeskätt südame ja kopsude tugevdamiseks. Nad on vajalikud tervele tervise alalhoiuks ning sportlasele hea võistlusvormi saavutamiseks.

Suured lihasrühmad, mis on jooksu juures tööle kistud, vajavad sügavamat hingamist, kiirendatud vereringet ja südametegevust. Ainevahetus muutub intensiivseks, eriti kui jooks toimub loodusepärasesmas kostüümis — õhu ja päikese kaasmõjul katmata nahale. Vähesed kehaharjutused võimaldavad säärast südametöö doseerimist, kui jooksud, suusatamine ja ujumine. Kiirus ja kestvus on siin määrajaiks, nende kaudu saab tarbekohaselt reguleerida keha pinguldusi ja südametööd.

Spordi vastased väidavad, et kestvusjooksjad, suusatajad ja ujujad omavad erakordselt suure südame ning näevad ses haiglast muudet. Iga suurenenud süda ei

ole veel kaugeltki haige. Tuleb eristada südameelaiendit, õhukeste seintega ja väljaveninud suurenenud õõntega, niinimetatud „spordisüdamest“. Kuna esimene on haiglane nähe, tekkinud peale haigust või ka spordi liialdusel, kuulub spordisüda loomulikkude nähete hulka. Viimane on süda, mis oma läbimõõdult ületab küll keskmised normid, kuid sealjuures hea töövõimega. Kauase treeningu tulemusena muutuvad südameseinad paksemaks nagu iga teine kehalihaski, sest korduvad võimsad kokkutõmbed vajavad tugevat muskulatuuri. Spordisüda on loomulik kohastumisnähe suurenenud töökoormusele, mida leiame igalpool elavas looduses.

Näitena olgu kõrvutatud kiirsõidu- ja raskeveohobune. Esimesel on leitud südamekaal 6 kg ümber, viimasel aga ainult 5 kg. Kui silmas pidada kiirsõidu hobuse kerget kehakaalu suhteliselt raskeveo hobusega, siis suureneb südamekaalude vahe veelgi tunduvalt. Põhjused selguvad meile, kui arvestada mõlemate loomade tööiseloomu. Sõiduhobuse töö vajab ühelajal suurt kiirust ja vastupidavust, kogu keha lihastik on tegevusse rakendatud, ainevahetus ja vereringe on väga intensiivsed ja keha mootor — süda peab ülivõimsalt töötama. Veohobune seevastu veab enam oma kehamassiga kui südamejõuga.

Analoogilist sedastame ka tehnikas. Kiirelt liikuvad sõidukid, laevad, hävitajalennukid omavad väga tugevajõulisi, raskekaalulisi mootoreid, kuna kohmetult laisalt liikuvad kaubalaevad, raskeveoautod — suhteliselt palju väiksema mootoriga töötavad.

Huvitavat pakub meile võrdlus kodu- ja metsloomade vahel. Järgnevalt dr. Groberi tabel:

Iga 1000 gr kehakaalule vastab:		
Kodujänesel	2,4 gr	südamekaalu.
Metsjänesel	7,75 „	„
Oraval	6,4 „	„
Kodupardil	7,0 „	„
Metspardil	11,0 „	„
Metskitsel	11—12 „	„
Koduseal	4—5 „	„
Inimesel	4 „	„

Sest järeldub kehaharjutuste tähtsus südamearengule. Peatusin pisut lähemalt spordi ja südame vahekorra juures, kuna on levinud väärarvamus spordiharrastuste kahjustavast toimest südamesse.

Lõpuks tahaksin veel mõne sõnaga rii-vata kaitseväge kaadri kehalist kasvatust. Nagu juba tähendasin, peab sedastama teatavat loidust ja huvi puudust juhtkonna seas niihästi ajateenijate kehalise väljaõppe vastu, kui ka enda kehaarengu suhtes. Kuigi iga aasta osutab edutendentsi, peab kaadri kavakindlale kehakasvatusele senisest teadlikumalt rõhku pandama.

Kuna üldiselt on märgata ülekoormatust kutselise tööga, jääb järele vähe vaba aega sportimiseks ja kehakasvatustlike küsimustega tegelemiseks. Selle tagajärjel on märgata, eriti ohvitserkonnas, neurasteenia suurt levikut. Prof. Puusepa sõnade järgi näitab kaitsevägeelaste pere kõige suurema protsendi funktsionaalseid ergukava haigusi.

Sport olgu juhtkonnale vahendiks keha tugevdamiseks ja kehalis-vaimsete võimete tasakaalustamiseks. Nooremil on kehaharjutused abinõuks hea tervise ja võistlusvormi saavutamiseks, vanemaile aga selle säilitamiseks. Spordialade ja kehaharjutuste valikul peab väga individuaalselt talitama, šablooni tarvitamata. Võimlemist tuleb teha süstemaatiliselt, teisi spordiharrastusi valida vastavalt konstitutsioonile, tööala iseloomule ja huvide kohaselt. Soovitaksin vanemil spordimänge, nagu pallimängud ja tennis, arvestades nende head toimet kehale ja vaimule. Närvnõrkuse puhul on prof. Nolda tähelepanekute järele suusatamine parimaid vahendeid, suvel soovitaksin lisaks ujumist, kuna mängude harrastamine liigvõimuse ja ületöötamise puhul puhtvaimsete elementide koormatuse tõttu nõuab enam ettevaatust ja tagasihoidlikkust.

Lõpuks rõhutaksin sportarstide vajadust kaitsevägele. Kui me tahame saada kehalisest kasvatusest tulu tervisele ja kehavõimsust tõsta maksimumini, seejuures vältides ületreeningu nähteid, on meil asjatundlikest spordijuhtidest üksi vähe. Nendega käsikäes peavad töötama sportarstlike kogemustega arstid. Tavaline kaitseväge- või ka eraarst ei oma enamasti vastavat erioskust. Peale mitmekesiste spordialade praktilise tundmise, harrastades ise üht-teist ala, peab ta hästi kodus olema spordifüsioloogilistes ja sporditervishoiulistes küsimustes. Üldiselt tarvitame liig sageli mõne kehahäire avastamisel keelumeetodit, ka seal, kus ettevaatusega doseeritud kehaline tegevus ja vastava

toimega eriharjutused oleksid tulusamad kui täieline loobumine spordist.

Kokkuvõttes leian, et:

1. Kehalisele kasvatusele kaitsevæes tuleb senisest rohkem pöörata tähelepanu, suurendades seks määratud tundide arvu ajateenijaile ja luues juhtkonnale rohkem sportimise võimalusi.

2. Luua häid harjutustingimusi võimla, spordi- ja mänguväljakute ning pesemis- ja dušiseadiste korraldamisega.

3. Kaitsevæelaste rõivastus kehaharjutustel olgu vaba ja tervishoiu nõuetele vastav. Suvel lubatagu spordi kõrval ka töötamist kerges spordirõivastuses, et võimaldada õhu- ja päikese juurdepääsu nahale.

4. Rännakuile ja harjutusile rakmeis senisest vähem rõhku panna, silmas pidades nende kahjustavat toimet tervisele. Nende asemel vastupidavuse arendamiseks kasutada jooksu ja suusatamist.

5. Ujumisele — kaitsevæes kõige enam hooletusse jäetud alale — tuleb panna märksa suuremat rõhku ning võtta teda sundusliku ainaena ajateenijate õppekavasse.

6. Sportimise, eriti jooksu- ja harjutuste oht südamele on liialdatud ja väärarvamus. Spordisüda on bioloogiliselt normaalne nähe.

7. Tuleb asuda sportarstide ettevalmistusele kaitsevæes.

Matemaatika sümbolid.

Meie tegeleme igapäevases teenistuses tihti matemaatiliste sümbolitega, kuid nende tähistamisel puudub seni ühtlus ning järjekindlus. *Pahatihti aga tarvitatakse sääraseid tähiseid, mis toovad kaasa arusaamatusi või lasevad end tõlgitseda mitmekesiselt.*

Mõnikord tähistatakse sõna „millimeeter“ lühendatult — „mm“; samal aga jälle — „m/m“.

Võiks ütelda, et siin puudub ainult järjekindlus, kuna viperus on enesest süütu ega tekita teksti lugemisel arusaamatusi (kuigi „m/m“ laseb end tõlgitseda ka — „meeter minutis“).

Ühes ajakirja artiklis „Sitsiilia“ loeme: „...Sitsiilia on suuruselt Eestist ligi kaks korda väiksem, umbes 25,700 rkm.“...

Viimast arvu tuleks lugeda „kakskümmend viis ja seitsesada tuhandikku km²“, kuid autor on kindlasti arvanud „kakskümmend viis tuhat seitsesada km²“.

Matemaatika on teaduseharu, mis nõuab piinlikku täpsust, kus igal täpil, komal, kriipsul jne. on kindel koht ja kindel tähendus! Sellepärast peame kasutama sümbolite õigeid tähiseid ja tarvitama neid järjekindlalt.

Matemaatiliste sümbolite „õigekirjutuse“ alal on ilmunud Matemaatika Õpetamise Komisjoni kirjastusel Tartus 1925. aastal brošüür „Matemaatika sümbolika“. 31 lk. Hind 100 marka.

Prošüüri toimetas asjatundlikult professor G. Rägo. Kuigi raamat pole ametlik, vaid ilmunud ainult ettepaneku korras, on ta siiski leidnud täit tunnustust. Kõigis koostes ja vastavate raamatute kirjastamisel peetakse kinni brošüüris antud juhistest.

Allpool toon väljavõttena tabeli näol mõningaid tihti esinevaid sümbolite tähistamise viise, seades kõrvuti väärs ja õiged tähised. (Vt. lk. 556.)

Üksikasjalikumaid andmeid leiavad asjasthuvitatud eelnimetatud brošüürist.

*

Lõpuks puudutan mõne sõnaga täisnurksete koordinaatide tähistamist.

Sel alal pole nimelt märgata mingisugust ühtlust.

Käsitajades, operatiivkäskudes, kirjalikudes korraldustes jne. esinevad kõige sagedamini järgmised täisnurksete koordinaatide tähistamise viisid.

1) Punkt N $\begin{cases} x = 25\ 320; \\ y = 45\ 250; \\ z = 65. \end{cases}$

2) Punkt N $\begin{cases} x = 25\ 320; \\ y = 45\ 250; \\ z = 65. \end{cases}$

3) Punkt N $\frac{25\ 320}{45\ 250}; h = 65.$

Esimene tähistamise viis on kõige enam vastuvõetav, kuid lühendatud kujul, mida

Tähistatav sümbol	Tähistamise viis		Märkmeid
	väär	õige	
Arvud alla kümnetuhande	9,530 ja 9.530	9530	Koma on kümnenmurru- ja täpp (punkt) korrutamistehte tähis. Tähistuskolmikute eraldamist teineteisest toimetatakse väikeste tühjade koh-tade abil nende vahel. (12 354 986)
Arvud üle kümnetuhande	25,397 ja 25.397	25 397	
Murru tähis	$\frac{3}{4}$ $5\frac{1}{2}$	$\frac{3}{4}$ $5\frac{1}{2}$	
Logaritmi tähis	lg 8	log 8	
Nurga tähis kraadmõõdus	18,73° 13,50' 25,5"	18° 73' 13' 50" 25" 5	
Trigonomeetrilisi tähiseid:			
nurga a siinus	sn a	sin a	
„ a koosinus	cs a	cos a	
„ a tangens	tg a	tan a	
„ a kootangens	ctg a	cot a	
Aeg (ladinak. „tempus“) tähistatakse			
Tund	t	h	
Mõõtude lühendusi:			Kõik meetrimõõdustiku lühendused kirjutatakse ilma puuktita nende järele.
meeter	mtr.	m	
sentimeeter	sm.	cm	
millimeeter	m/m.	mm	
kilomeeter	klm.	km	
gramm	gr.	g	
kilogramm	klg.	kg	
liiter	ltr.	l	
Tuletatud mõõdusid:			
kilomeeter tunnis	klm/t.	km/h	
meeter sekundis	mtr/s.	m/s	
j n. e.			

näeme allpool. Teine ja kolmas viis pole aga sugugi soovitatav. Arusaamatul kombel on aga kolmas viis kõige enam tarvitatav operatiivkäskudes. Käskude tekst trükitakse kirjutusmasinal harilikult rida rea alla ja siis näevad asjaosalised suurt vaeva, et sealt õieti välja lugeda tarvilikke koordinaate.

„Matemaatika sümbolika“ lahendab täisnurksete koordinaatide tähistamise küsimuse järgmiselt:

$$\text{Punkt } N \equiv (25\ 320 \mid 45\ 250 \mid 65).$$

Tähistamine on lühike, lihtne ja selge. Peab ainult pidama meeles, et koordinaadid esinevad ikka ühes ja samas järjekorras —

X, Y ja Z. Kõrguse koordinaadi puudumisel jääb kolmas arv lihtsalt välja — punkt $N \equiv (25\ 320 \mid 45\ 250)$.

Trükkimisel kirjutusmasinal tekib raskus koordinaatide tähistamiseks ettenähtud viisil, kuna masinal puuduvad samasuse ($\equiv$) tähis ja püstkriips. Siin võib asja lihtsustada ilma, et tähistamine kaotaks selguse:

- samasuse tähis jätta lihtsalt välja ja
- püstkriips asendada kaldkriipsuga.

Punkti andmete tähistamine oleks siis ürgmine:

$$\text{punkt } N (25\ 320 / 45\ 250 / 65);$$

$$\text{kõrg. } 65,1 (47\ 515 / 21\ 570) \text{ jne.}$$

K. V—a.

Eestlane võitluses Soome vabaduse eest.

Pühendatud: Soome vabadussõjas
sangarina langenud eesti lipniku Eduard
Pihel'i (Edward Pihell) mälestusele.

1918. aasta närikuul, kui Soomes asuv Vene sõjavägi oli siirdunud otsustavalt Soome punaste lööksalgaks, neid toetades relvadega või muul teel, saates korda julmuse, röövides ja tappes, oli ka suurem osa nende ohvitserest siirdunud punaste leeri, kes õpetajana, kes mõneks vähem ohtlikuks ülesandeks.

Siiski ometi mitte kõik, õnneks! Oli neidki, kes keeldusid, ja nende hulka kuulus eestigi ohvitser, kes seisid neil aegadel teenistuses Soomes asuvas vene armees.

Ja juhtus, et üks neist oli eesti ohvitser Eduard Pihel, kelle surematule mälestusele need mõned read.

Soome valge armee väerind moodustus ühel ajal punaste ähvardava pealetungiga. Moodustus valdav rinne, mis, pidades lõpuni vastu, purustas punavenelaste suured plaanid ja unistused.

Küünlakuu lõpul saabus Haminast ja Kotkast Savosse üksikuid pagulasi, kes, *ühinedes valge armeega, võitlesid, relvad käes, Soome vabaduse eest.*

Koos ülalmainitud salgaga saabus ka noor ausaaimeline noormees, kes, kandes vene ohvitseri riietust, oli eesti lipnik, nimiga Eduard Pihel.

Ta tuli, et soome hõimu ühe liikmena pakkuda oma teeneid ja sõjaväelisi teadmisi valge armee õppimatuile meestele.

Kulus nädalaid. Eduard Pihel oli sooritanud mõnegi vahva võitluse oma kuulipildujaga ning lahingute vaheaegadel jaganud teadmisi oma nende lõpmatuna näivast varasalvest meestele kuulipilduja käsitsemiseks või muus.

„Sõduri“ toimetusele Tallinnas.

Siinjuures saadan teile avaldamiseks oma kirjutise eesti lipniku Edward Pihelli kangelaslikust surmast Savitaipale lahingus, mis näib olevat jäänud seni unustusse ja mida nüüd tema endise alluvana sooviksin, kuigi hilja, parandada... Et tema vanemadki või omaksed saaksid oma pojast austavaid teateid, ning et tema, siinimetatu, minu teada on ainus eesti ohvitser, kes langes Soomes. Juurde on lisatud ülesvõte Savitaipale kangelassambast, kuhu Edward Pihell on maetud.

Kahjuks ma ei mõista Teie keelt, sellepärast palun, et kirjutis tõlgitaks eesti keelde.

Kirjutise kinnituseks on teiseina kirjutanud alla Pihell'ile alluv Toivo Heijari.

Kui hiljem ta alluvad olid õppinud tundma oma juhti, valitses väesalgas parim arusaamine ja vastastikune üksmeel. Ainus, mis põhjustas väikesi lahkarmumisi, oli lipniku käskude raske mõistmine, kuna ta soome keel sageli pisut lonkas. Aga vead lahendati naeruga ja kajava naljaga, ja meeste usaldus oma ülla juhi vastu ja nende kiindumus järjest kasvas.

Liigagi sageli ehk juhtus, et üllas eestlane, kõneledes igatsusest oma kodumaa järgi, avaldas lootust, et Soome vabanemisele järgneb vabanemiseks Eestilegi kord! Ta sõnad, äratades vastukõla meeste südames, mõjusid suuresti kaasa, et kaks neist hiljem olidki Eestile vabadust loomas, nagu nende jõud kandis.

Aga inimene otsustab, Jumal juhib.

Saabus siis jürikuu 24. päev, mis on kirjutatud tulikirjaga Savo rinde vabaduse ajalukku. Varahommikul alanud võitlus oli kestnud ägedas vihas kogu pika kevadise päeva. Öhtu hämaruses lõi võitlus uuele lökkele, maa vabises suurtükkide mürinast, mille põrgumüraga ühinesid tuhanded püssid ja mõnikümmed kuulipildujad.

Punavenelaste seisukohtade vastas asuva ühise rinde ühes paigas tärises seegi kuulipilduja, mille juhiks oli Eduard Pihel. Alles hetke eest nad olid muutnud asendi, alustades nüüd esmakordselt laskmist uuel kohalt. Kui punaste kahest kuulipildujast väljuv kuulide rahe langes puudega kaetud maastikuribale, olid need saanud vaevalt alata, kui neid miski äkki häiris.

Punaste kahe relva tulest, samuti kui ka oma meeste hoiatustest vähematki hoolimata, tõusis Eduard Pihel oma relva äärest, tõstis kõrgele kilbi ja avas relva kaane, jäädes ülakehaga täitsa nähtavaks märklauaks punaste kuulipildujate ees.

Äkki tuigahtab sangarlik lipnik, veri purskab joana kaelast, värvides punasega mehed ta ümber, — ja siis libiseb toetavate käte vahele maha lõtv keha.

Neli meest kannavad ta tahapoole ära. Vaevalt minut, — ja on lahkunud hing sangari elutust kehast. Kuul oli tunginud kaela tuiksoonde, tehes oma töö põhjalikult.

Mures ja lahkunud kangelaslikku noormeest leinates, keda ülla ja kange mehena oli õpitud armastama, — jätkasid mehed võitlust, mis lõppes alles järgmisel päeval hiljem valgete hiilgava võiduga.

Võit seega oli saavutatud! Aga poolsada langedud kangelast olid võinud surmaga tõendada oma armastust oma isamaa ees. Ja üks neist kangelasist oli lipnik Eduard Pihel, kes maksis oma eluga oma hõimu võla soome hõimule, kuigi oli ise eestlane.

Nüüd lebab kange eestlane soome sõjavendade kõrval Savitaipale sangarikalmus, oodates oma viimist ülestõusmist, — mil temagi näeb, et Eesti on vaba, nagu Soomegi, millest ta oma noore elu kogu jõuga oli unistanud.

Tema, Eduard Pihel, oli ja jäi üheks Soome vabadussõja tundmatuks sõduriks. Aga tema nimi on kirjutatud kustumatute tähtedega ühele neist kangelas-sambaist, mida soome rahvas on püstitanud oma kangelaste surematuks mälestuseks.

Puhka, Eduard Pihel, rahu oma soome sõjavendade kõrval ja mäletagu Sinu Haap-

Eduard Piheli matusepaik Savitaipale kalmistul.

salus elavad omaksed Sind mehana, kangelasena, kes langes ühe vapramana Soome vabaduse eest, näidates oma surmaga eeskujule neile soomlasile, kes jätsid oma elu ohvriks Eesti vabaduse altarile.

Oma endise juhi mälestuseks kirjutatud sõjaväli Niilo Nurmi.

Uuemat kirjandust.

Šifri käsiraamat.

**Kolonelleitnant KS dipl. A. Normak.
115 lk. Hind 1 kroon.**

Mõni nädal tagasi autori kirjastusel ilmus trükist eelnimetatud käsiraamat. See on lugupeetava autori poolt tunnustus- ja tänuväärne ettevõte, sest vastavasisulise teose järge tundi meil juba ammu suurt tarvidust. Kõnesoleva käsiraamatu ilmumine täitis selle tühiku meie sõjaliteratuuris.

Šifrite tundmine ja kasutamisoskus on vastuvaidlematult tähtis ja vajalik kõigile staabis ja sidealal teenivatele ohvitseridele ning sideallohvitseridele. Raadioala praegune suur areng ja veel suurem oletatav areng ning levik lähemas tulevikus teeb selle vajalikuks ka paljudele teistel aladel teenivatele ohvitseridele ja allohvitseridele. Kõigi riikide kaitseväed pööravad üha rohkem tähelepanu raadioasjandusele. Juba lähemas tulevikus on oodata, et raadiojaamu antakse mitte ainult väekoondiste ja väeosade, vaid ka vähemate üksuste (pataljoni ja isegi kompani) kasu-

tusse. Käesolev käsiraamat, andes lühikese kuid täieliku ülevaate tuntumatest šifritest, pakub šifriasjanduse õppimiseks küllaldasi võimalusi.

Raamatu sissejuhatuses autor selgitab üldisi mõisteid ja definitsioone šifrite alal ning šifrite vajadust ja tähtsust. Samas ta annab ka lühikese ülevaate šifrite kasutamisest Prantsuse, Saksa, Austria ja Vene armeedes Maailmasõja ajal ja osalt enne seda.

Autor käsitleb šifreid 4 peatükis, vaadelles järjekorras ümberpaigutusšifreid, asendusšifreid, ülešifrimist ja šifrimismasinaid. Ümberpaigutusšifritest on toodud 8 liiki: Ühe- ja kahekordne, vabade kohtadega, ühe tabeliga, võtmearu kahekordse kasutamisega ja nihilistide šifr ning võrkšifritest ruudu- ja püstküliku kujuline.

Asendusšifritest on käsitletud kokku 20 liiki. Neist on: a) muutmatu baasiga šifreid 7 — Cäsari, korrapärase ja korratu baasiga, kahekordsete tähtedega, numbriline ja tähestikuline bigramm ning silpšifr; b) muutliku baasiga šifreid 6 — Porta, korratu baasiga 10-realine, Austria sõjaväe, Cronfeldi, kor-

duva tähestikuga numbriline, korratu baasiga numbriline ja riivšifr; d) raamatšifreid 3 — lihtne, sõnaraamatuline ja koodiline; e) ülešifrimise süsteeme 4 — metsikute numbrite juurdekirjutamine, ümberpaigutamised, võtmeaarvu juurdelisamine ja ahel. Lisaks neile on muutliku baasiga asendusšifrite all selgitatud Seligmanni šifrimisaparaati ja kriptograafi. Viimase praktiseerimise hõlbustamiseks on raamatu lõppu lisana paigutatud kriptograafi ringide väljalõigatav ja papile kleebitav joonis. Järgmises peatükis esineb 3— Enigma elektrilise, Enigma kantava ja Kryha — šifrimismasinaga. Parema ettekujutuse saamiseks on toodud nende šifrimismasinade pildid. Kahes viimases peatükis selgitatakse šifrite koostamise ja kasutamise tähtsamaid põhimõtteid ning nõudeid ja šif-

rite kasutamise reegleid rahvusvahelises side-teenistuses.

Kõik toodud šifrid on lühidalt kuid selgelt vastavate näidete abil selgitatud. Selleks on raamatus 50 tabelit ja neile lisaks tekstis kümnete kaupa šifritud ja dešifritud tekste.

Nagu sellest näha, on siin küllaldaselt praktilisi näiteid šifrimise ja dešifrimise kohta. Igaüks, kes käsiraamatu hoolega läbi uurib, sealtoodud näidete abil harjutusi teeb ja nende eeskujul ise vastavaid šifreid koostab, võib omandada üsna põhjalikke ja küllaldaselt teadmisi šifrite alal ja oskusi šifrimiseks ning dešifrimiseks.

Raamat on meie määrustikkude kaustas ja kõites, ta on kirjutatud lihtsas ja hästiloetavas keeles ja omab korraliku ja meeldiva väljuse.

Bibliograafia.

Üksustevahelistest laskevõistlustest.

Selle pealkirja all toob üks poola sõjakirjanik, kolonel dipl. M. Boruta-Spiechowicz („Przegląd Piechoty“, mai 1935. a.) esile andmeid, mõtteid ning kaalutlusi, mis pakuvad küllaldast huvi ka „Sõdur’i“ lugejaskonnale, eriti veel seepärast, et laskeasjanduse õpetamise ning selle arendamise alal meil ja poola sõjaväes näib olevat mõndagi ühist. Autor ütleb nimetatud küsimuse kohta kokkuvõtlikult järgmist.

Iga nekrutite tulekuga väeossa algab uuesti otsast peale mingi tormamine või õigemini võidujooks ettevalmistamise alal laskeasjanduses. Kogu kaader on nagu hullunud ja ümmarguselt 90% sellest mõtleb ainult, kuidas noorte õppekursuse lõpul korraldatavatel laskevõistlustel viia oma hoolealuseid õpilasi esimestele kohtadele. Kogu tähelepanu on pööratud ainult laskeasjandusele, jättes tihti täiesti unustusse kõik teised noorte väljaõppe alad, millistel on samuti suur tähtsus sõduri kui võitleja ettevalmistamisel.

Selle erakordselt intensiivse töö tagajärjel sõdurite laskeoskuslik tasapind on muidugi tublisti tõusnud ja isegi juba jõudnud välja oma haripunktile. Kuid säärane laskeasjanduse harrastamine on toonud endaga kaasa ka mõningaid eitavaid nähteid, muutes sõduri ettevalmistamise liialt ühekülgselt ning seega halvates teisi lahingulise ettevalmistuse alasid. Sel põhjusel

ohvitserkonna hulgast olevat kuulda häáli, et laskevõistlused tuleksid hoopis ära jätta või need seada senisest laiemale alusele, nagu see on, näiteks, saksa sõjaväes, kus üksuse lahingulise ettevalmistamise tasapind määratakse mitte üksnes lasketagajärgede alusel, vaid ka arvesse võttes sõdurite treeningut rännakuteks, nende oskusi külmarelvade käsitlemisel, käsigranaatide kasutamises ja maastikul orienteerumise ning kaardi kasutamise alal.

Autor ei ole siiski absoluutselt laskevõistluste vastu, kuna need: a) aitavad tõsta laskeoskuslikku tasapinda sõjaväes; b) annavad ülevaate iga üksiku noorte kutse ettevalmistamisest laskeasjanduse alal ning ühes sellega ka võimaluse vältida tehtud vigu järgmiste kutsete juures; c) tõstavad kaadri huvi väljaõppe teostamise vastu laskeasjanduses, ergutades uute, senistest paremate õppemeetodite leiutamisele selles aines; d) elustavad sõdureis tahet võistluseks nii individuaalselt kui ka kollektiivselt, mõjutades neid ühtlasi soodsalt edasipüüd- mise mõttes ka teistel ettevalmistamisaladel; e) arendavad teenistusülesannete täitmisel ühtekuuluvuse tunnet, mis kandub kompanist pataljoni, sealt rügementi jne.

Kuid kõrvuti nende positiivsete külgedega laskevõistlustega käib kaasas ka rida negatiivseid nähteid, ja nimelt: a) võistlustel saavutatud edu tihti oleneb juhuslik-

kudest asjaoludest; b) kuna kõikide mõt-
ted on suunatud ainult esimese koha saa-
vutamisele võistlustel, siis teised sõduri la-
hingulise ettevalmistamise alad jäävad see-
võrra nõrgemaks ja ka kaadri instruktorli-
kud oskused muutuvad ühekülgsseteks;
c) sõjaväelise distsipliini tunne nõrgeneb
ja seda just eriti võistluste-eelses perioo-
dis; d) avaneb võimalus igasugusteks ning
mõnikord ka mitte küllalt aumehelikkudeks
kombinatsioonideks, kuna võistlustel tahe-
takse saavutada edu „maksu mis maksab“
(„niech kosztuje co chce“); e) loodakse
pinda väiklasele kadedusele, mis halvab
üksmeelt, koostööd ja väeosade liituvuse
tunnet; d) antakse põhjust arendada laske-
asjandust ainult võistluste tarvis, mitte aga
nii, nagu seda nõuavad sõdurite lahingu-
lise ettevalmistuse huvid laiemas mõttes.

Autori arvates laskevõistluste head kül-
jed ei vaja detailsemat selgitamist, küll aga
peab ta pikemalt eelpool toodud eitavatel
nähetel.

Et laskevõistluste tagajärjed võivad
olla juhuslikud, selleks tuuakse mõned näi-
ted, mis on võetud tegelikust elust. Neist
esimene:

Kompani	Laskureid		Diviisi võistl. saavutatud koht	Missuguse koha oleks pi- danud saama
	Väga häid	Häid		
1	68	44	I	III
2	92	15	II	I
3	39	50	IV	VI
4	44	54	III	V
5	55	34	VI	IV
6	79	28	V	II

Nagu selgub tabelist, kujunes kompa-
nite paremuse järjekord võistlustel hoopis
teiseks, kui ta tõeliselt oleks pidanud ole-
ma. Sedasama kinnitab veel üks teine
konkreetne näide: X komp. tagajärjed õppe-
laskeharjutuste (kokku 5 harjut.) tõstmisel
olid 56, 58, 62, 64 ja 66% või keskmiselt
61%. Rööbiti sellele Y komp. saavutas 50,
52, 54, 56, 58 ja 60%, või keskmiselt 55%.
Laskevõistlustel aga tulemused olid: X
komp. — 58% ja Y komp. — 58,5%. Sel-
lised nähted korduvad tihti, kusjuures üks
kompani võistlustel annab välja oma mak-
simaalse, kuna aga teine selle vastu vaevalt
küünib miinimumini.

Mispärast see juhtub niiviisi, et laskmi-
ses paremini ettevalmistatud kompanid
võistlustel tihti ei pääse kohtadele, mida
nad tegelikult väärisksid, seda ei tea ka au-

tor täpsemalt öelda. Isegi tõenäosuse teoo-
ria ei võiks siin palju abiks olla, sest küsi-
muse lahendamisel tuleb arvestamisele
psüühilisi ja füüsilisi momente, milliseid ei
saa täpselt ära määrata.

Igatahes ei suuda kvalifikatsioon anda
100%-list kindlustust, mispärast laskevõist-
luste tulemused kujunevad ikkagi enam-
vähem juhuslikkudeks ja nende järele ot-
sustada üksuste paremuse üle sellel alal ei
oleks õige.

Üle minnes laskevõistlustega kaasas-
käiva teise (vt. eelp. p. b) negatiivse nähe
juurde leiab autor, et seegi on kaunis
tulemusrikas oma tagajärgede poolest. Sel-
lest silmapilgust alates, kus noored jõua-
vad väeosas, kogu kaader langeb nagu
mingi hüpnooti alla: kõneldakse ikka ja
jälle tabamusprotsentidest, mitu harjutust
ja milliste tagajärgedega üks või teine on
suutnud oma meestega juba läbi lasta, kui-
das ja kust hankida lisalaskemoona täien-
duseks ametlikkudele normidele ja mil vii-
sil seda otstarbekamalt kasutada, jälgitakse
kadedad pilguga laskmiste arenemist naaber-
üksustes või teistes väeosades, tehakse en-
nustusi võistlustel ülemuselt täita antavate
harjutuste kohta ja palutakse taevalt sel-
leks tähtsaks päevaks sobivat ilma; ise aga
unistatakse endamisi nii öösi kui päeval
esimesest kohast, kardetud kuid ühtlasi ka
oodatud võistlustel.

Niisuguses võidujooksus laskeasjanduse
alal poleks ju mingit halba, kui see ainult
ei sünniks teiste õppeainete arvel, milliseid
seetõttu, aja puudusel, suudetakse läbi võt-
ta vaid pealiskaudselt, mis kogusummas ei
jäta muidugi avaldamata oma halvavat mõ-
ju sõduri üldisele lahingulisele ettevalmis-
tusele. Kuid praeguse süsteemi juures pole
võimalik sellest pahest mööda saada, sest
laskmise alal esimestele kohtadele tulnud
üksusi ning nende juhte hinnatakse kõrge-
malt kui neid, kes on jäänud viimastele koh-
tadele, kuigi sealjuures viimased teistel
ettevalmistamisaladel seisaksid kõrgemal
esimestest. Ja iga kompani või mõne teise
üksuse ülem tahab muidugi teenistuses
edasi jõuda ning selleks saavutada paremat
atetatsiooni.

Milliseid ebanormaalseid olukordi võib
tekitada praegune, laskmistele baseeruv
üksuste lahingulise ettevalmistuse hinda-
mise süsteem, selleks toob autor järgmise
näite. X jalav. diviisis laskevõistlustel pa-
remuse korras 1. rüg. saavutas 60%, 2. rüg.
— 59,8% ja 3. rüg. — 59,6%, kuna samal
ajal Y diviisis 1. rüg. hinnati kõigest 50%.

Seega esimese diviisi viimane rügement on lasketagajärgede poolest tublisti kõrgemal, kui teise diviisi parim rügement; kuid üldise hindamise korras nad loetakse võrdselt kui esimesed igauks oma diviisi ning vastavalt sellele omavad ka ühesugused eesõigused mitmesuguste laskmiste alal antavate väliste tunnusmärkide jne. näol.

Mis puutub distsipliini lõdvenemisse (Vt. eelp. p. c), siis praeguse süsteemi juures see olevat samuti möödapääsematu. Mehele, kes muidu võib esineda kaunis keskpärase sõdurina, tarviliselt andestatakse nii mõndagi, kui ta on hea laskur. Niisuguseid mehi püüab kompani ülem omale hoida, vaadates tihti nende eksimustele teenistuse alal n. ö. läbi sõrmede (przez palce), kuna samal ajal ta nõrkadest laskuritest katsub kuidagi lahti saada, sookutades neid teistesse üksustesse, nagu: rk kompanisse, side- ja pionerikomandosse jne., vaatamata sellele, et need „nõrgad“ sageli on igapäidi tublid sõdurid, kes mõnesugustel füüsilistel või teistel põhjustel ei ole saavutanud edu laskmise alal.

Sellistele mahinatsioonidele seltsivad tihti veel mitmesugused kombineerimised laskemoonaga, erilised, lubamatud võtted laskeharjutuste täitmisel ja isegi võistlustel. Kõik need keerdkäigud, mis tavaliselt on üksuse avalikuks saladuseks, ei saa muidugi mõjutada sõdurite moraali jaatavalt; veel enam: nad annavad põhjust antagonismiks üksuste ja ka nende juhtide vahel, halvates seega koostööd ning väeosa võitlusvõimet. Iseäranis annab see eitav mõju ennast tunda just noorte suhtes; viimaste tarvis nende esimesed sammud väeosas on tavaliselt otsustava tähtsusega ja kui need sünnivad seejuures ebatüves õhkkonnas, siis võiks see noorte moraali raskesti halvata, eriti veel, kui silmas pidada, et forsseeritud laskeasjanduse õpetamine jätab nende sõjaliseks kasvatamiseks võrdlemisi vähe aega.

Laskevõistluste lähenedes tavaliselt algab nõrgemate või n.n. lootusetute laskurite („beznadzicjnych strzelców“) üksusest välja kombineerimine — tervislikkudel, psühhotehnilistel ja teistel parajatel ettekäändel. Laskevõistlustel on tihti paistnud silma võrdlemisi suur arv ja võistluste ajaks haiglatesse saadetud sõdureid; millises seisukorras oli nende meeste tervis tõeliselt — seda on raske öelda, kuid igatahes nad ei kuulunud paremate laskurite hulka; selle vastu laskmise alal tublimaid mehi on alati võistlustele foodud isegi haigevoodist neid

välja kiskudes, seega halvates muuseas arstide autoriteeti.

Rööbiti sellega käib ka ühendlemine igat liiki laskemoonaga, püüdes üksustele kasutada antud normidest kõik, mis vähegi võimalik, eraldada noorte laskmiseks ning võistlustele ettevalmistamiseks; sealjuures reamehed, reservistid jne. peavad läbi ajama sõna tõelises mõttes minimaalsega, andes tubli osa neile ettenähtud normidest noorte kasutada. Ka raske- ja kergekuulipildujate laskemoona normid ei jää puutumata ja et asja kuidagi maskeerida — ei pääseta mõnikord mööda ka fiktiivsetest laskmistest ainult paberil (fikcyjne protokóły strzelan). Isegi võistlustel endatel tuleb ette kombinatsioone, mis ei taha kuidagi sobida juhtide hea kasvatuse ja ausa võistluse põhimõttega. Kõike seda tehakse, et aga pääseda esimesele kohale maksu mis maksab, arvesse võtmata, et meistri tiitel kaugeltki veel ei tähenda üksuse üldiselt kõrget laskeoskuslikku tasapinda, mille saavutamine on kõikide juhtide tähtsamaid teenustuslikke ülesandeid.

Praegune laskevõistluste süsteem rikub koostööd üksuste ja juhtide vahel. Paljud juhid hoiavad oma töömeetodid, kogemused ja praktilised võtted laskeasjanduse õpetamise alal suures saladuses isegi oma lähemate ametivendade eest, püüdes seega neist ette jõuda laskmiste võidujoooksus ja säilitada oma üksusele esimese koht või jälle sinna välja jõuda, kui meistritiitel senini oli veel saavutamata. Kõiki teisi, kes sel alal võiksid konkurentideks olla, koheldakse umbusaldusega, jälgides nende tegevust kadedana pilguga; võistluste toimkonda määratud ohvitseridele vaadatakse kui vaenlastele ja mitte harva on tulnud palju vaeva näha, et võistluste ajal juhtide vahel tekkinud vastuolusid tasandada ja vaenu vaigistada.

Sellises halvavoomulises konkurentsis, kus ei põrgata isegi tagasi kardetavamate vastaste relvade salajasest rikkumisest, korpude nihutamise, nende mahaviilimise või sihiku painutamise jne. teel, hävineb üksmeelne, sõbralik ning tihe koostöö üksuste ja nende juhtide vahel, mis on tähtsamaks teguriks edu saavutamisel lahingus. See laskevõistluste (praeguste) eitav külg juba üksi annab küllalt põhjust, et eepoolloetletud pahed avalikkuse ette toodaks, arvab autor.

Sealjuures autor korduvalt rõhutab, et ta ei ole milgi tingimusel laskeasjanduse arendamise vastu, vaid ta ei poolda võist-

lusi sellel kujul, nagu neid toimetatakse praegu. Võistluste ülesandeks on aidata tõsta laskeoskuslikku tasapinda, mitte aga ümberpöörduvalt. Et nende oma mõtetega autor ei seisa ükski, selle tõenduseks ta toob rea väljavõtteid teiste poola sõjakirjanike töödest, kus avaldatakse samasuguseid arvamusid.

Autor mitte ainult ei arvusta praegust süsteemi, vaid ta esitab ka oma kava, kuidas arendada laskeasjandust senisest paremate tagajärgedega. Selle kava kohaselt üksuste laskeoskusliku tasapinna üle otsustamiseks tuleks korraldada: võistlusi ja kontrolllaskmisi.

Neist esimesed koosneksid õppelaskmistest ja lahinglaskmistest (õppelaskm. iseloomuga), kusjuures sel viisil korraldatud võistlustest võtaksid osa, peale laskurkompanite noorte, ka nende üksuste reamehed, kk meeskonnad, rk üksused, kõik erirühmad (side, pion. jne.) ja ka töökompani, viimased tarbekorral kergema kava järgi. Keskmise aritmeetiline protsentides kõikide nende üksuste lasketagajärgedest määraks rügemendi tasapinna ja samasugune keskmine rügementidest — diviisi kvalifikatsiooni. Tagajärgede kohaselt üksused arvatakse gruppidesse, näiteks järgmiselt: I gr. — 60—80%, II gr. — 50—60% ja III gr. — alla 50%. Nende gruppide kohaselt antakse välja ka auhindu, vaatamata paremuse järjekorrale ühe ja sama grupi piirides.

Kontroll-laskmist toimetaksid: a) rügemendiülelem — diviisi jalaväeülema juuresolekul, andes täita ühe programmilise laskeharjutuse; b) diviisiülelem — valides selles igast kompanist, näiteks, 6 meest, kusjuures harjutuse iseloom, koht ja täitmiskiis oleks määratud keskasutisest. Mõlema harjutuse tagajärjed protokollitakse. Võistluste ja kõikide kontroll-laskmiste tagajärjed juba näitaksid, milline on üksuste edu laskeasjanduse alal, olles ühtlasi aluseks gruppidesse arvamisel.

Sellise laskeasjanduse õpetamise korral juures kaoksid kõik ülalpool toodud ja praegust süsteemi iseloomustavad pahed, kuna puuduks pind nende tekkimisele, sest kaob rohkem kirglik isikuline element ja astuvad asemele tasakaalukama iseloomuga kollektiivsed huvid.

Ükskõik missugune ka oleks laskeasjanduse õpetamise ja selle edendamise süsteem, kuid seda peab rajama — autori arvates — järgmistele põhialustele.

1. **Õpetamine.** Igas instruktoris ja õpilases tuleb arendada tahet saada heaks

laskuriks, ühtlasi kasvatades temas isikliku ja kollektiivset ambitsiooni ja ergutades tööle erakordsete puhkuste andmise ja teiste sellesarnaste soodustustega. Üksuses tuleb kujundada meeleolu: meie tahame ning peame saama headeks laskuriteks.

2. **Võistlused.** Otstarbekohaselt suunatud ja aumehelikkuse põhimõttel teostatud võistlustel üksikute meeste, jagude ja rühmade vahel võivad olla väga head tagajärjed laskeasjanduse arendamise mõttes. Kuid seda tuleb viia läbi niiviisi, et mitte äratada nõrkades kadedusetunnet tugevamate vastu, vaid kasvatada neis tahet saavutada senisest paremaid tagajärgi.

3. **Laskmine ja sport.** Laskeasjandus tuleb seada sportlikule alusele. Ei tohi olla ülemäärast drilli või liigset sundimist. Harilikult iga sõdur tahaks heameelega saada tubliks laskuriks; kui see aga temale korda ei lähe, siis mitte seepärast, et temale töötamine laskeasjanduse alal on vastumeelt, vaid et tal puuduvad veel sellesks tarvilikud oskused. Seepärast tehtud vigu tuleb parandada heatahtlikult.

4. **Süsteemikindlus** töös on laskeasjanduse õpetamisel erilise tähtsusega. Seepärast tuleb liikuda edasi plaanikindlalt, ilma ruttamata ja tegemata hüpeid.

5. **Vigade parandamine.** Õpetöö peab baseeruma peamiselt vigade ülesleidmisel ja nende õigeaegsel kõrvaldamisel; sissejuurdunud vigade kõrvaldamine on harilikult seotud suuremate raskustega, kuid see on siiski teostatav, kui laskurile tema eksimused sisuliselt selgeks tehakse ja näidatakse, millised tagajärjed neil võivad olla.

6. **Tagajärgede ülesmärkimine.** Kuna laskeasjanduse õpetamine on võrdlemisi keerukaks ülesandeks, siis on tarvilik õpilaste edusammud, samuti neilt tehtud vead ülesmärkida, mis võimaldab jätkata tööd süstemaatiliselt ja plaanikindlalt, eriti just puuduste kõrvaldamisel.

7. **Instruktorite valik.** Sellel on otsustav tähtsus, sest korralik instruktor ei pea mitte ainult tegelikult olema heaks laskuriks, vaid ka armastama oma ala, olema rahulik, kannatlik ja põhjalikult tundma laskeasjanduse õpetamise tehnilist ja taktikalist külge.

8. **Relvad.** Relvade korrashoidmine on esmajärgu tähtsusega; see peab olema iga laskuri enda mureks, eriti mis puutub relva korralikult jooksma seadmisel.

9. **Praktilisi näpunäiteid.** a) Laskeasjanduse õpetamine peab algama teemadega, milliste ülesandeks on äratada

õpilastes huvi laskeasjanduse vastu; selleks on kasulik korraldada rida näitelaskmisi parematelt laskuritelt, nii et impeerida õpilasi. b) Juba õpetuse alguses kohe üle minna laskmistele spordipüssidest, et selgitada laskmisel tehtavaid vigu ning mitte lasta neid juurduda. c) Laskmist sõjapüssist tuleb valmistada ette laskeharjutustega spordipüssist, kuna sel juhul on võimalik saavutada paremaid tagajärgi laskmisel esimesest relvast. d) Esimene laskmine sõjapüssist on soovitatav läbi viia 5-dal õppenädalal ja pärast seda igal nädalal 1 harjutus; esimene harjutus tuleb põhilikult ette valmistada, seal hulgas ka laskmine paupadrungiga. e) Paremaks väljaõppeks tuleb laskeasjanduse peale pühendada 2 tundi, nõrgematele 3 tundi iga päev — vaheaegadega, et töö ei läheks igavaks; õppus teostatakse gruppidega. f) Pole soovitatav, et üks ja sama instruktor kestvamalt õpetaks sama küsimuse alal, sest et see väsitab, tüütab ja vähendab huvi asja vastu.

10. Üldisi märkmeid. On väga tarvilik, et väeosa ohvitserid annaksid üksteisele üle omad kogemused laskeasjanduse õpetamise alal, sest laskeoskusliku tasapinna tõstmine on ülesandeks kõikidele ühiseselt ja igapäevasele üksikult. See põhimõte peab olema ka aluseks laskevõistlustele. Üksustevaheline võistlus tuleb rajada järgmisele põhimõttele: „ma pean saavutama parimaid tagajärgi, sest seda nõuavad sõjaväe üldised huvid, ja ma tahan saavutada parimaid tagajärgi, sest et see on minule auküsimuseks.“

LEEDU.

„MUSU ZINYNAS“,

Nr. 121 — aprill 1935.

Sanitaarteinistuse erinumbr.

Eessõna on kirjutatud Sõjaväe Tervishoiuvallitsuse ülemalt san.-kindralleitn. Nagevičiuselt.

San.-kolonel Ingelevicius: Keemilise sõda; patoloogilisi ja terapeutilisi põhijooni tähtsamal sõjagaaside mürgitusil. Arstide täienduskursusel mainitud ainest kanti ette 1935. a. jaanuaris peetud loengutel järgmisi küsimusi: tulevikusõda ja elanikud, tulevikusõja keemilised vahendid, mürkainete liigid, esmaabi, profülaktika, ravimine, sõjagaaside-mürkide mõju. Maailmasõja lõpul kaotuste (surevuse) % oli järgmine:

Sõjaväed	Keemilisest relvast	Muudest relvadest
Ameerika	2,0%	13,0%
Inglismaa	3,5%	13,0%
Saksamaa	2,9%	15,4%
Prantsusmaa	4,2%	16,6%

Ameerika andmeil sõjagaasidesse suri 2,9%, tervusid ja ei avaldanud nõudmisi 44,6%, pensioni nõudmisi ei rahuldatud 20,5%, ajakestel kaotasid pensioni 11,4%, saavad pensioni 20,5%.

Teistel andmetel:

	Haavatuist tulirelvaga	Mürgitatuist
Suri	24,65%	1,73%
Jäi invaliidiks	12,67%	3,62%
Tervus	62,68%	94,65%
	100%	100%

Arst M. Nasvytis: Profülaktika bakteriooloogilises sõjas. Möödunud aegade sõdades surevuse protsent epideemiasse oli tunduvalt suurem lahinguväljal langenuist ja haavadesse surnuist. (1733.—1865. aastate sõdades 8.000.000 sõdurist langes 1,5 miljonit tule- ja käsirelvast, kuid 6,5 miljonit suri nakkushaigustesse.) Bakterioloogiline sõda on võimalik, kuid see relv on sama hädaohtlik ka oma vägedele. Rahvasteliit mõistis hukka bakterioloogilise sõja juba 1924. aastal, kuid Saksamaa kohta on kindlasti teada, et ta valmistub intensiivselt selleks sõjaks (katsed *micrococcus prodigiosus*ega, külvatavad lennukelt, samuti ka salaagentidelt). Leedu seisukord selles suhtes on eriti hädaohtlik. Seepärast on vajalik tutvustada kogu rahvast bakterioloogilise sõja alustega ja kaitseviisidega. Tutvustamine peab teostuma ühiskondlikkude organisatsioonide, kino j. n. e. kaudu.

San.-kol.-leitn. Žemgulyš: Kirurgilise abi organisatsioon lahingus diviisi piirkonnas. Kõigepealt on uuritud välikirurgia põhialuseid, töötingimusi ja diviisi kirurgilise abi organisatsiooni mujal (Ameerika, Inglismaa, Prantsuse, Saksa, Poola, N. Vene, Jaapani). Autor esitab leedu armeele järgmised normid: I etapp — 2 sanitaarkompaniit (à 3 arsti, 15 sanitaar-allohvitseri, 18 sanitari ja majanduse- ning voorimeeskond); II etapp — 2 diviisi laatsaretti (nendest üks kirurgiline): 6 arsti, 1 farmatsöit, 12 halastajaõde, 16 sanitaar-allohvitseri, 34 sanitari ja majanduse- ning voorimeeskond); 200 voodit. Edasi käsitletakse kirurgilise abi andmist diviisis, eritletakse haavatuist 12 liiki ja antakse juhtnõude, kuidas toimida igal omaette juhul. Artiklil on järg.

Major Barkauskas: Reorganiseerigem sõjaväe sanitaarstatistikat. Autor soovib võtta tarvitusele saksa Reichswehri tarvitusel olevad statistiliste tabelite vormid (dr. Roelse meetod mõningate muudatustega).

San.-kolonel Marcinkus: Haiguste ja kehaliste puuduste tõttu sõjaväeteenistusest vabastatud 1926.—1931. a. a. kutsealused. Varem („Mužu Zinynas“ nr. 81, 1931. a.) autor kirjutas samale teemale ja käsitles 1926.—1928. a. kutsealuste vabastamist.

Kaitsevärke vastuvõetud kutsealustest vabastati haiguste ja kehaliste vigastuste tagajärjel:

1926. aastal	85,72%	
1927. „	93,35%	88,54%
1928. „	86,54%	
1929. „	84,30%	
1930. „	86,90%	93,50%
1931. „	109,40%	

S. o. sajast kutsealusest vabastati umbes 9 inimest.

Peamised vabastamise põhjused:

	1929—1931	1926—1928
	%	%
Kopsuhaigused . . .	22,76	27,27
Silmahaigused . . .	8,98	5,01
Südamehaigused . . .	7,83	10,48
Nõrk kehaehitus . . .	3,98	2,26
Vaimuhaigused . . .	3,37	3,01
Kõrvahaigused . . .	3,16	1,65
Kõhuhaigused . . .	3,10	2,18
Närvahaigused . . .	2,79	3,52

Rahvuse järele vabastatutest esikohal olid leedulased ainult 1928. a., teistel aastatel esikohal — sakslased ja juudid. Suurima protsendi vabastatuid annab Leedu loode osa ja alates 1930. aastast — Klaipeda maakond. 1929.—1931. a. vabastatuist oli noori 72,31% ja reamehi 27,69%. Kaunase väeosad annavad vabastatuid veidi rohkem kui provintsi garnisonid.

Sanit.-kolonel Marcinkus. Lühike ülevaade sõjaväe haigla tegevusest aastatel 1919—1933. Mõõdunud 15 aasta jooksul käis haiglast läbi 121.937 (statsionaar) haiget, nendest: 1919. a. — 4380 (sõda venelastega ja sakslastega), 1920. a. — 14.751 (sõda poolakatega), 1921. a. — 11.816 (pealesõjaaegsed nakkushaigused), 1922.—1933. a. haigete arv kõigub 6533 (1923. a.) ja 8823 (1933. a.) vahel. 1933. a. sõjaväelasi haiglas oli — 76,16%, eraisikuid — 14,93% ja katsealuseid noori — 8,89%. Samal aastal ravimisel olevad haiged jagunesid: haava — 2768; sise — 2461; sugu- ja mahahaigused — 605; silma — 799; kõrva — 1072; närvi — 417; nakkushaiged — 275. Surevus näitab langust, nii 1925. aastal tuhandest haigest suri 13, 1930. a. — juba 8 ja 1933. aastal ainult 7 (s. o. 6,9 protsenti). Haigla kannab leedu dr. Jonas Basanavičiusi nimi.

Sanit.-kolonel Ingelevičius: Rahvusvahelise sõja-meditsiini büroo istungid Liege'is 1934. a. Büroo kirjastab ajakirja „Archives medicales Belges“ lisas „Bulletin International“ mitmesuguste maade kaastöölised saadetud materjale. Alalise komitee koosseisu kuuluvad Inglismaa, Belgia, Prantsusmaa, Hispaania, Leedu, Monako, Meksiko, Šveitsi ja Rumeenia esindajad. Koosolek muutis ära nimetuse „büroo“ ja võttis vastu — „Assemblée Internationale des Services de Sante des Armées“, missuguse nimetuse peab kinnitama VIII kongress Bukarestis; edaspidiste kongresside asukohaks on valitud Brüssel.

Sõjaväe-sanitaarteaduste ühingu istungid. Ühing tegutseb 1933. a. ja on vormeeritud endise Sõjateaduse ühingu sõjaväe-sanitaar-sektsioonist. Tööd tehakse energiliselt, juhatab sõjamistri poolt määratud sõjaväe terishoiu (valitsuse) ülem. Ajavahemikul 24. 06. 1934 kuni 21. 01. 1935 peeti 5 koosolekut, kus sõjaväearstide poolt kantud ette terve rida loenguid ja esitati (demonstreeriti) haiged. Enamik ettekannetest on toodud ajakirja „M. Zyn.“ käesolevas numbris.

Välisriikide sõjavägede osas on toodud andmed poola uue gaasikaitse määrustiku, N.-Vene allohvitseride, Saksamaa jalaväe organisatsiooni j. t. kohta.

Kriitika ja bibliograafia osas on refereeritud 3 leedu, 1 läti raamat ja 1 ajakiri, 1 inglise, 3 prantsuse raamatut ja 1 ajakiri, 2 poola raamatut ja 2 ajakirja, 1 eesti ajakiri, 10 vene raamatut ja 3 ajakirja.

•UNGARI.

MAGYAR KATONAI SXEMLÉ.

Nr. 4, aprill 1935.

Kapten vitéz Ödön Holéczy: P ä e v a n e v ö i ö i n e r ä n n a k? — Vastase suunas liikuva kolonni suurim vaenlane tänapäeval on kahtlemata lennuk, ilmugu see luure otstarbel või hävitamise kavatsustega. Raske oleks aga siiski otsekohe öelda, kumb on tõeliselt hädaohtlikum. Marssiva väeosa seisukohast on muidugi lahingulennuk otseses mõttes kardetavam, kuna aga juhatamise seisukohast ei saa vähemtähtsaks pidada ka õhuluuret. Tänapäeval on siiski olukord niisugune, et hästi viimisteldud lahingulennukite eest rännakul olev väeosa isegi öösel ei saa olla kindel, kuna aga luurelennuk vaevalt öösel suudab saavutada eesmärki (kuigi juurde arvata ka viimasel ajal kasutatav, kuid veel vähe arenenud öine päevapildistamine). Seetõttu võime öelda, et öösel liikuv väeosa tunneb end siiski küllalt varjatuna, isegi kindlana ses mõttes, et kui õhuluure on öösel teostatatu, siis vaevalt ka mõni lahingu- või pommilennuk teab ilmuda liikuva väeosa kolonni kohale. Edasiliikumise suurim eesmärk, vaenlasele ebasoodsal ajal läheneda ja teda üllatada — on seega tagajärjekalt teostatav ainult öösel. Aga siin on takistuseks kaugus. Kui ühe ööga vaenlasele teatavasse lähedusse ei jõuta, on üllatus ainult osaline, sest järgmisel päeval avanevad võimalused vastase poolt luureks. Oluline aga on ikkagi see, et vaenlane võimalikult hilja saaks teada vastase väeosa lähenemisest ning ei suudaks nii kiiresti end ette valmistada. Tuleks üldiselt osutada järgmistele öise edasiliikumise puudustele: 1) juhatamise raskused, 2) oma luure ja seisukorra kindlustamise vähesed võimalused, 3) suviste ööde lühidus, 4) väsimus ning sellest tekkinud hingeline pinevus, mis on suurem kui päeval, 5) juhtuda võiva paanika suurem hädaoht kui päeval. Need loendatud raskused aga ei ole nii kaaluvad, et seepärast öiset edasiliikumist tuleks pidada ohtlikuks. Suurim takistus ehk on suvised ööd, eriti põhjamaail. See on tõesti raskus, mis juhatusel tuleb targasti lehendada, näiteks, et väeosa juba päeval väikeste jagude kaupa katsutaks märgatamatult edasi toimetada, et ööseks jääv kolonn oleks lühike ning pääseks osavasti, korraga liikuma pandult kiiresti kohale. Ohtlikuse mõttes aga tuleb kardetavamaks raskuseks pidada paanikat. See, kui ta on tekkinud, võib öisele edasiliikumisele muutuda saatustlikuks. Seda võib põhjustada hingeline pinevus ja enda seisukoha ja olukorra näiline ebakindlus, näiteks juhtuva kallaletungi puhul vaenlase lennuki poolt. Mitte küllalt distsipliinikas ja halvasti juhatatav väeosa võib säärasel korral täiesti segi paiskuda, hoolimata sellest, et ainelised kaotused ei olegi kuigi suured. Seepärast on vajaline, et tubli juhi all oleks tubli ja ses suhtes eelõppuste varal karastatud sõjavägi. Järgmine küsimus oleks: kuipalju jõude võiks korraga ühes kolonnis öösel edasi liikuda. Arvan, et mida suurem ja tihedam kolonn, seda parem, eriti pikemal ööl. Tiheda kolonni juhatamine ei tohiks tekitada ülepääsmatuid raskusi. Kuna aga osa rännakut tuleb paratamatult sooritada päeval, siis siin kerkib üles kaks nõuet: võimalikult hoiduda vaenlase õhuluure

eest ja leida kaitset õhurünnaku vastu. Kõigepealt kolonn tuleb jaotada nii väikesteks osadeks, et neid üksikult rünnata ei ole tasuv. Liikumine sündigu laialipillatult, võimalikult varjatud maastikul ja tavalistest lennuteedest eemal. See muidugi raskendab tublisti edasiliikumist, aga peaaegu kindel varjatavus vaenlase lennukite eest tasub selle. Endakaitseks muidugi olgu väeosal kasutada lennukid vasturündeks, samuti ka vastuluureks. Kokkuvõttes selgub: väeosa edasiliikumine toimugu alati öösel ning päevane liikumine olgu ainult hädavahendiks.

— Major Jenö Tömössy: Raskerelvade ühtlane juhtimine. — Muude halbuste kõrval üks on raskerelvade käsitamisel see, et meie väikeste olude tõttu ei saa nendega — peale kuulipilduja — teha küllalt praktilisi harjutusi, vaid peab leppima teoreetiliste arutlustega. Selle küsimuse kohta on käesolevas ajakirjas juba korduvalt antud teoreetilisi näpunäiteid, mille tegelikus tarvitamises ei või alati olla kindel. Olgu praegugi siin loendatud veel mõningad põhimõtted ja arvamised, mis saadud tegelikult maailmasõjast. Raskerelvade tegevus on kõigepealt juhataja tahte avaldus, tema kavatsuste lähim abiline. Seepärast: raskete tulirelvade taktikaline tulejuhtimine (taktikalise ülesande saanud rühm) olgu juhataja käe all, sest ainult tema võib ja oskab nende mõju täiel määral rakendada oma taktikaliste ülesannete teenistusse. Juhatajat mainides olgu mõeldud rügemendiüleml. Rügemendiüleml võib kõige lihtsamini lahendada raskerelvade rühmitamise, käsutavuse ja kasutatavuse küsimuse, kuna seda on tõestanud enam kui üks juhtum viimases sõjas. Pärastki ei ole asjad palju muutunud, hoolimata mõningast arenemisest raskerelvade tehnikas. Seepärast olgu otseselt loendatud mõned kogemustel põhinevad näpunäited. 1) Niisugused iseseisvad väeosad (eelkaitse, külgakaitse, luure, tagaajav üksus j.n.e.), mis võivad kokku põrgata soomustatud masinatega, peaksid olema varustatud jalaväe suurtükkidega ning raskete kuulipildujatega. 2) Niisugused iseseisvad väeosad, mida aval maastikul võivad üllatada luure- ja lahingulennukid, tulevad varustada raskekuulipildujatega. 3) Niisugused lahingurühmad, mis võivad sattuda soomustatud raskerelvade tule alla, omagu raskemaid jalaväe suurtükke, raskeid kuulipildujaid ja miinipildujaid. 4) Niisugused väeosad, mis juhtuvad otse vastamisi varjatud vaenlase rindega, olgu varustatud miinipildujatega. Raskerelvade omadused on füüsilise mõju seisukohast mitmesugused, seepärast oleks võimatugi täiesti üheainsa raskerelvade juhataja kätte anda nii mitmekesise tule juhtimine. Ühise ja ühtlase juhataja all mõeldakse seda, kes tunneb kogu tegevuses olevate väeosade ülesandeid ja näeb läbi kogu lahingumaastiku olukorra. Selle üldise juhataja (rügemendiülemla) käsutuse alla loomulikult ei käi mitmesuguste raskete tulirelvade kohapealne, s. o. otsene tulistamise juhtimine. Sidepidamiseks üksikute rühmade vahel piisab väheseistki telefoniliinidest, seejuures aga vajab suuremat arvu isikulisi teadeteandjaid, nagu sidepidaja allohv. virgatsid j.n.e.

Ülemleitnant Ferenc Saad: Noorte ohvitseride maailmavaate kasvatamisest. — Inimese püüd on keset kadu-

viku mõtteid heideldes oma eluideaale istutada enda järeltulijasse. Seepärast võib üksikute ajajärgkude maailmavaateid leida kõige enam just kasvatusasutustest, sest noorsugu vormivad taotlused ei ole kunagi rippumatud ajavaimust. Meie nimetame tavalisti praegust kurba ajajärku üleminekuajaks, millele peaks teatavasti järgnema parem ning selgem. Selles peitubki tänapäeva kurbloolus. Ajutiste nähete ja eluvaadete hüüdsõnadega ei suuda või ei taha inimkond leida oma õiget ja tervet maailmavaadet. Ta ainult kobab ja otsleb. Küsimus on nüüd: mida võib seesuguse ajajärgu inimene vaimse pärandina jätta oma järglasele. Kas valida igasuguste äärmiste ismide seast mõni, mille abil saaks siis luua noorsoo tulevikku? Ei! Kõik ismid kõlbavad ainult katsetamiseks, need on vanad, läbikukkunud ideed, tänapäev ainult uues rüüs. Meie siht olgu mitte kunagi vananev aade: see on rahva ühtlus ja terviklus. Meie kaitseväge olgu nagu ühest tükist taotud teras, kuhu kõik riigikodanikud on koondatud isamaaluse, seltsimehelikkuse, surmapõlgavuse sügava usutunnistuse läbi. Isik on rakendatud suure ülesande teenistusse, üldsuse, omariikluse hüveks. Isiku vabadus on tingitud isiku suurtest kohustustest. Üldsuse, riigi huvi peab olema esikohal. Meie kasvatame sõdureid. Sõduri usutunnistuse — maailmavaate ja ta eesmärgi vahel on kindel side. Sest moodne maailm, moodne riik annab relvad oma poegade kätte suure eesmärgi pärast. Sõdur kannab relva mitte enese ja oma kasu, vaid ühiskonna hüvangute pärast, nõrkade kaitseks. Üldsus aga nõuab sõdurilt veel enam: loobumist isiklikest huvidest, isegi elust. See on suurim elukutse ühiskonnas. Väejuhi, ohvitseri kutses on need kohustused veelgi suuremad. Isik ohverdab oma rõõmu ja hüved, oma elugi — enda järglase eest, teadusemees ohverdab end inimkonna hüvangute eest. Isamaakaitse juht annab oma elu oma rahva tuleviku eest. Kas võib olla üldse vaidlust, et ohvitser oma maailmavaadet peab otsima kõrgeimate aadete valdlast, kuna ta kutse nõuab ja väärib kõige kõrgemat? Terve ja positiivse maailmavaate põhi on oma vanemate kodu mõiste. Sellest areneb riigimõiste. Sellest saadud hea käekäik õpetab mõistma kohustusi ja endaohverdama. Õpetamist sellele arusaamisele süvendab kool. Kool peab andma inimesele selge ja kindla eluvaate. Seda ammutatakse kõige paremini ajalooost. Kes maailmasündmusi oskab vaadata läbi ajaloo prillide, selle tõekspidamised on kõikumatud. Igas sündmuses olgu noor inimene teadlik, sest tähtsad on mitte üksnes tõsiasjad, vaid ka see mõte, mis nende tõsiasjade taga peitub. Seepärast on tarvis noort kasvandikku õpetada loogiliselt mõtlema. Pinnapealsus ja asjadesse mitte tungimine on suurem mürk ühiskondlikus elus, kui tegevusetus. Meie ajajärk ei või selle sügavusega just väga kiidelda. Millest siis muust need katsetatavad ismid riigielus? Vaja on kainet mõistust. Seda vajab väejuht kõige enam oma taktikas. Aga mitte ainult mõtlema, vaid ka tundma peab õpetama noort ohvitserikasvandikku.

Ja kirjanduse kaudu tuleb õpetada tundma oma rahva iseloomu.

— Sõjaväe komissar György Koncx: Moona muretsemisest. — Kuigi moodsas sõjas moonamuretsemist tahetakse teha võima-

likult kohapealseks asjaks, on siiski moona kaugelt järele toimetamine küllalt vajaline ja tähtis küsimus. Kuna on aineid, mida kohapealt üldse ei saa hankida, siis on tarviline võtta seisukoht, kuidas järeletoimetamist korraldada kõige soodsamini. Kõige rohkem tuleks ses suhtes siin näidata valmisolu just „keskmisel juhatusel“, panes liikuma maastikule vastavad veovahendid ja kogudes nendega elulisemat, kuid kohapealt hangitamatu moona (leib, kohvi- või teekonservid, tubak) edasiliikuvaisse ladudesse. Seda tuleb igal juhul teha ka siis, kui all-väeosad ise suudavad omale neid aineid hankida. Neil juhtudel lähevad kogutud moonaliigid esmajoones tagavara moona täiendamiseks, muu osa antakse ülemjuhatusse moonamurete sejate korraldusse. Alljärgnevas olgu see küsimus täpsemalt väljendatud: 1) Kui hankimine kohapeal on täiel määral läbiviidav, siis olgu keskmistesse liikuvaisse ladudesse kogutavad ainult leib ja kõrvalained (suhkur, sool, tubak). 2) Kui hankimine kohapeal on ainult osalt läbiviidav, siis võtavad väeosad kõik mittehangitava kaasa, kogudes selle keskmise juhatusse kaudu liikuvaisse ladudesse. 3) Kui väeosade toidu hankimine kohapeal on täiesti võimatu, keskmise juhatusse ladudes aga on ainult osalt olemas varud, siis on vajaline, et väeosad võtaksid kõik moona (peale põhu ja heinte loomile) keskladudest kuni tulelinini ise kaasa (veaksid ise järele). See ülesanne seisab juba rohkem ülemjuhatusse moonahankija organite õlgadel (et pealadudes varud oleksid täielikud). 4) Kui väeosad (pea- ja allüksused) üldse lähemast ümbrusest ei saa midagi hankida, siis on oleneb järeletoimetamise viis täiesti oludest. Ülemjuhatusse ja keskmise juhatusse moonahankijad üksused toimetavad koos aineid kaugemast tagalaosadest kohale. (Liha näiteks veat teatav lihunikukäri oma veoautoga laialisaatmise paika. Leib saadetakse kas ülemjuhatusse hanketähtsuse poolt jahuna väeosade kühvetus-asutistesse, või hangitakse see valmis leivana). 5) Kui ülemjuhatusse voo ja lähim tagalagi ei suuda anda vajalist moona, siis tuleb muidugi mitte üksnes täiendada moonaosad jaoti, vaid kogu päevamoon korrada vedada kaugemalt sisemaalt (või oma maalt). Väerindel muutuv olukord sagedasti ei lase küllalt paindlikult varustada üksusi moonaga, seepärast on keskmise juhatusse asi, kuidas koos alljuhatussega kohapeal hankeid korraldada. Sageasti aga just need rindel tekkinud olukorrad ei lase kohapeal moonahankimisega tegeleda. Seepärast on ja jääb ikkagi moona järelevedu väga seotavaks ülemjuhatusse voo ja tagalate keskladudega. Siin on vaja täiuslikult välja töötatud, astmelist ja painduvat moona järeletoimetamise süsteemi, mis võimaldaks kiiresti teostada ja annaks sõdurile iga päev oma vajalike, sest sellest on oleneb rindel olivate tuju ning meelekindlus.

Major Léklo Kéler: Kuulipildujate kompani laskeharjutus lahingupadrunitega. — See laskeharjutus toimus laskekooli õppekursusel, läinud aasta suvel.

Artikkel antakse väga üksikasjalik lahingulaskeharjutuse kirjeldus üksikute tegevusfaaside kaupa. Harjutusest võttis osa 6 rk (vähendatud kompani) laskemoona kulu kuulip. ja 500 padrunit. Rk kompani asetis 600 m laiuse

oru põhjas ja tulistas liikuvaid märke — asetatud distantsidele 900—1650 m. Kompani- ja rühmaülemaiks olid kursused. Nagu tulistamis-tagajärgedest selgub, oli tabavus (kogu kuulipild. komp. kohta) 25%, hoolimata sellest, et kuulipildujad tulistasid liikuvaid kujud lühikest aega, ning ilmastik ja vaatluse võimalused olid ebasoodsad (tuul, vesine maapind). Lahinguharjutusest saadi järgmised õpised: Kõige kiiremalgi juhul ning järsumas olukorras tuleb panna kuulipildujad lahingusse alles pärast vajalist kindlat orienteerumist ja maastiku luuret. Kuulipildujate kompani, peamiselt tagumistes astmetes, tuleb hoida seevõrra koos, et kompaniülema oma tulejuhtimise mõju saaks maksima panna kiiresti ning usaldusväärset. Tuleb püüda mõjusalt arendada flankeerivat tuld. Suuremate alade tulistamise juures tuleb õige ning korrapärase sihikuasetamisega kindlustada üheaegset ja kõigile määrgirühmadele ühtlaselt suunatud tuld (tulistusmõju). Kuulipildujad tulistagu ainult siis, kui seda nõuavad taktikalised põhjused. Tulistamise korda puudutavad ja sellega ühenduses olevad teotsemised (vaatlus, side, teateteenistus), moodustavad kogu tulejuhtimise aluse.

N.-VENE.

„ARTILLERIISKI ŽURNAL“

Aprill 1935.

Esiartikkelis „Organiseeritult lõpetada lahingulise ettevalmistuse talvine periood“ öeldakse, et möödunud 1934. õppeaastal lahingulise väljaõppe ülesanded ja eesmärgid olid palju keerukamad kui eelmisel aastal. See esitab sõdurite, juhtide ja üksuste väljaõppe süsteemile, mees- ja naisväe ülemjuhatusse ja kõrgendatud nõudeid. Lahinguline väljaõpe peab olema hästi plaanistatud. Igas aines peab olema kindel kava terve õppeperioodi peale ja võttes arvesse läbivõetud aine ulatust ja kvaliteeti, anda konkreetne programm iga kuu kohta. Õppeperioodi lõpul vaja hoolikalt analüüsida talvise õppeperioodi õppuste kava ning selgitada, kuivõrd see on täidetud ulatuselt ja kvaliteedilt. Täitmata jäänud osad vaja kiire korras läbi võtta või viia järgmise õppeperioodi kavasse. Tuginedes iga õpilase individuaalsetele saavutistele, laskealal vaja selgitada, mis on omandatud hästi, mida vaja kellelegi korrata ja mida vaja läbi võtta laagerperioodi algul. Samadel põhimõtetel soovitatakse toimida ka taktikalise väljaõppe ja kõigil teistel õppealadel.

Hoolikalt analüüsitakse ka divisjonide staapide ja juhtimisüksuste lahingulist väljaõpet. Kevadel väljaõpe peab teostuma maastikul, kasutades seejuures laialdaselt divisjonide imitatsioonikomandosid.

Patareide meeskondade väljaõppel vaja pöörata erilist tähelepanu töö täpsusele suurtüki juures, tulejuhtimis- ja sideabinõudega ja planšetil töötamisel. Ükski sõdur ei tohi teha seadetevigu. Ühtlasi vaja asuda meeskondade ja kogu patarei kokkuliitumisele, pannes rõhku esmajärjekorras töö kvaliteedile ja hiljem ka kiirusele.

Juhtide igapäevane laskealaline treening imitatsioonabinõudel peab teostuma kava-kindlalt ja kokkukõlas täiendusõppustega. Häid tagajärgi saavutatakse siis, kui õppustejuhid on hästi ette valmistatud. Aprillis ja mais kulub palju aega kontrollharjutuste teostamisele. Igal õppusel juht peab analüüsima õpilaste oskusi, selgitades, milles keegi on teistest maha jäänud, ja öeldes, mida tal vaja iseseisvalt läbi töötada järgmiseks korraks.

Iga juht peab iseseisvalt uurima ka taktikalisi ja laskealalisi küsimusi, tehes seda kavalikult vabal ajal.

„Tankiüksuste ja suurtükiväe juhtide ühine luure“. S. Mihailov. Kindlustatud rinde läbimurdmisel tankidel on täita väga vastutav ülesanne ning suurtükivägi peab toetama tankisid nende liikumisel lähtepositsioonilt kuni märkideni ja märkide mahasurumise ajal. Vastase tankitõrjesuurtükide hävitamiseks või neutraliseerimiseks suurtükivägi annab tankidele toetustuld rajoonide pihta, kus on avastatud tankitõrjesrt. või kus neid arvatakse asuvat. Tanke vaja kaitseda ka kinnistelt positsioonidelt tulistava vastase suurtükiväe tule eest, milleks DD rühmad peavad neutraliseerima vastavaid vastase patareisid. Suurtükiväe töö edukus tankide toetamisel oleneb suurel määral sellest, kuivõrd suurtükiväe ja tankijuhid on kokkukõlastanud oma üksuste tegevuse. Artiklis autor kirjeldab suurtükiväe ja tankide tegevuse kokkukõlastamist juhtide ühise luure teostamisel, juhul kui selleks on aega 5–6 tundi.

PP rühmitise side organiseerimine kaitsel“. V. Strandstrem. Artiklis käsitletakse 3 divisjonist koosneva PP rühmitise sideluuret, sideskeemi, vajalikke ühendusi ja meeskonna ning abinõude arvestust. Traatsideks on vaja 63 meest, 30 telefoni aparati, 62 km kaablit ja 2–3 kommunaatorit.

„Suurtükiväe vaatlusteennisüsteem“. VI. Ivanov. Vaatluspunktid valitakse harilikult kõrgematele kohtadele, kus on laiem vaatlusväli. Suurearvulise suurtükiväe olemasolul kõrgendikel tekib VP kokkukuhjumine. See on aga ees-

kirjadega keelatud, sest sellega tekib inimeste ja sideabinõude kokkukuhjumine, mis tõmbab endale vastase tähelepanu ja tuld. Autor annab juhiseid sellise VP kokkukuhjumise ärahoidmiseks.

„Miniatüürpolügoon suurtükiväe ja lennuväe koostöö õpetamiseks“. K. Leonov. Suurtükiväe ja lennuväe koostöö edukus oleneb suurel määral sellest, kuivõrd suurtükiväejuhid ja lendurvaatlejad on omandanud kõik koostööl vajalikud tegevused ja detailid ning kuivõrd nad on kokku liitunud ühiste õppustega. Loomulik, et see saavutatakse kõige paremini koostööharjutuste tegemisega võimalikult rohkem lahinguolukorrale sarnanevates olukordades, s. o. tehes õhuvaatlustega laskmisi, koostööharjutusi manöövritel, laagriõppustel jne. Need harjutused on aga seoses suurte materjalsete (laskemoon ja motoressursid) kuludega ning neid saab teostada väljaõppe lõppakordina pärast seda, kui koostöö üksikajad on omandatud lihtsamate ja ökonoomsemate meetoditega. Selleks on aga vaja imitatsioonvahendeid, milledega klassi ehk too olukorras luuakse võimalikult tegelikule olukorrale sarnanevad tingimused.

RKKA Dzeržinski nimelises suurtükiväe akadeemias kasutatakse suurtükiväe ja lennuväe koostöö õpetamiseks ja õppimiseks hea eduga erilist miniatüürpolügooni. 3 fotoga ja 5 joonisega varustatud artiklis autor kirjeldab seda miniatüürpolügooni ja ta osade ehitist. Ühtlasi ta annab üldskeemi õppuste teostamiseks sel polügoonil. Autori andmetel selline miniatüürpolügoon võimaldab suurtükiväejuhtidel: omandada õhuvaatlusega laskmise töö- ja tegevusjärjekorra; õppida sidevahendite kasutamise viisid ja reeglid; omandada koostöö organiseerimist ja organisatsiooni. Suurtükiväe lendurvaatlejatele polügoon võimaldab: omandada suurtükiväe abistamise viisid ja tööjärjekorra; saada oskusi koostöö üksikasjus, nagu: maastikult märgi kaardile kandmises, märgi koordinaatide määramises, lõhkemiste kese määramises jne.; õppida sidevahendite kasutamist ja omandada koostöö organisatsiooni.

„Koordinaatide määramine ja akustilise baasi arvutamine analüütiliselt“. N. Slastenov. Mõttevahetuse korras avaldatud artiklis autor selgitab kõlamõõte baaside elementide ja sissemõõdetud märkide koordinaatide määramist analüütiliselt. Võrreldes graafilise viisiga analüütiline meetod annab suurema täpsuse ja olevat kaunis lihtne.

„Kõlamõõtebaaside pikku- ja lühikõlamõõteluurel kasu-

tatavate geomeetriliste ja akustiliste baaside pikkus omab suure praktilise tähtsuse, sest sellest oleneb suurel määral märgi määramise täpsus, töö tehnika, kõlamõõteühikute organisatsiooni struktuur ja nende lahinguline kasutamine. Artiklis autor väidab, et vajaliku täpsuse (25—50 m) saavutamiseks geomeetrilise baasi pikkus peab olema vähemalt sama suur kui kaugel asuvat kõlaallikat soovitakse kindlaks määrata. Näiteks kui soovitakse määrata 8 km kaugusel asuvaid märksid, siis geomeetrilise baasi pikkus peaks olema 8—10 km. Akustilise baasi pikkus oleneb ka kõlamõõtejaama täpsusest. RKKA De 1930. a. kõlamõõtejaama ossilograafi täp-

sus olevat 0,004 sek. Seepärast 25 m täpsuse saamiseks akustilise baasi pikkus peaks olema vähemalt 1000 m. 50 m täpsuse saavutamiseks võib mõnel juhul kasutada ka 750 m baasi. Alates 1000 m, baasi pikendamine ei suurenda tunduvalt täpsust. Teisest küljest vaja meeledada, et baasi suurenemisega muutuvad ka kõlalevimist mõjutavad geofüüsilised tegurid, mille tõttu tekivad uued vead ja mis omakord vähendavad täpsust. Seepärast ühe või teise pikkusega akustilise baasi kasutamine peab teostuma kokkukõlas soovitava täpsusega märgi suuna määramisega, mitte püüdes asjata pikendada baasi.

Väliskirjanduse ülevaade ja bibliograafia.

Kaitseväe elu.

Kõrgema Sõjakooli lõpetanud ohvitseride ühingu korraline üldkoosolek.

25. mail s. a. peeti Ohvitseride keskkogu kasinos K. S. L. O. ühingu neljas korraline üldkoosolek. Tähtsamateks päevakorra punktideks olid ühingu tegevuse ja rahaliste aruanete kinnitamine ja vastuvõtmine, valimised põhikirja järgi ja *Kaitseväge* Ülemjuhatajale kindralleitnant J. Laidonerile K. S. L. O. ühingu auliikme diplomi üleandmine. Koosolekut juhatas kolonel R. Tomberg.

Koosolekul ettekantud ja kinnitatud ühingu 1934. a. tegevuse aruandest nähtub, et aasta kestel on ühingu liikmed asutanud väljaspool Tallinnat kaks sektsiooni — üks Tartus, teine Narvas. Seejuures Tartu sektsioon on korraldanud ka rea loenguid. Ühingu algatusel on korraldatud samuti rida sõjateaduslike ettekandeid ja terve rida populaar-sõjateaduslike ettekandeid raadios.

Möödunud aasta sügisel korraldas ühingu traditsioonilise sõjaajaloolise ekskursiooni murdelahingute uurimiseks Lõuna-Eestisse. Ekskursioon läks kõigiti korda ja leidis elavat osavõttu.

Sõjakirjanduse alal on ühingu jätkanud töid „Juhi käsiraamatu“ materjalide korraldamise alal ja nüüd ollakse niikaugel, et varsti võib anda materjalid trükki.

Koosolekul ettekantud ja vastuvõetud ühingu 1935./36. a. tegevuskava näeb ette loengute ja ettekannete korraldamise jätkamist, kusjuures erilisel on kriipsutatud alla tarvidus rohkem tähelepanu pühendada uusimate sõjatehniliste küsimuste uurimisele ja taktika-

liste ning operatiivsete muudatuste uurimisele, mida tingib praegune sõjatehnika areng. Peale selle näeb tegevuskava ette ettekannete korraldamist ka praeguse põneva ja huvitava välispoliitilise olukorra alal.

Populaarsõjateaduslikud ettekanded raadio kaudu riigikaitse küsimuste populariseerimiseks laiemates rahvahulkades jätkuksid ka eelseisval talvel.

Augustis on ühingul kavatsus korraldada järjekordne sõjaajalooline ekskursioon murdelahingute uurimiseks Põhja-Eestis. Sõjakirjanduse alal on kavatsus senisest laiemas ulatuses anda kaastööd „Sõdurile“, eriti aga alustada uuesti taktikaliste ülesannete toomist „Sõduris“.

Ühingu endine juhatus valiti tagasi täies koosseisus. Ühingu juhatusse kuuluvad: kindral-major N. Reek — ühingu esimees, kindral-major H. Brede, kolonel A. Traksmäe, kolonel A. Jaakson, kol. A. Kasekamp ja tagavara-liikmetena kol. R. Tomberg ja kol.-lt. H. Grabbi.

Revisjonikomisjoni valiti kol. Järver, kol. Plaks, kol. Kauler; tagavaraliikmeteks — kol. Maide ja kol. Leets.

Pärast jooksvate päevakorra-punktide läbi võtmist rivistas ühingu esimees kõik ühingu liikmed ja *Kaitseväge* Ülemjuhataja kindralleitnant J. Laidoneri ilmumisel andis viimasele üle auliikme diplomi, lugedes ette selle sisu, mis kõlas järgmiselt: „S ü g a v a s l u -

gupidamises Teie suure Isiku ja Juhitöö vastu Eesti riigi ja tema kaitsejõudude loomises, juhtimises ja arendamises on Kõrgema Sõjakooli lõpetanud ohvitseride ühing oma üldkoosolekul 11. mail

1934. aastal valinud Teid ühingu auliikmeks.“

Sellega lõppes üldkoosolek ja ühingu liikmed kogunesid ühisele koosviibimisele. Koosviibimisest võttis osa ka Kaitsevägede Ülemjuhataja.
N. Rg.

Täienduskursused Auto-tanki rügemendis.

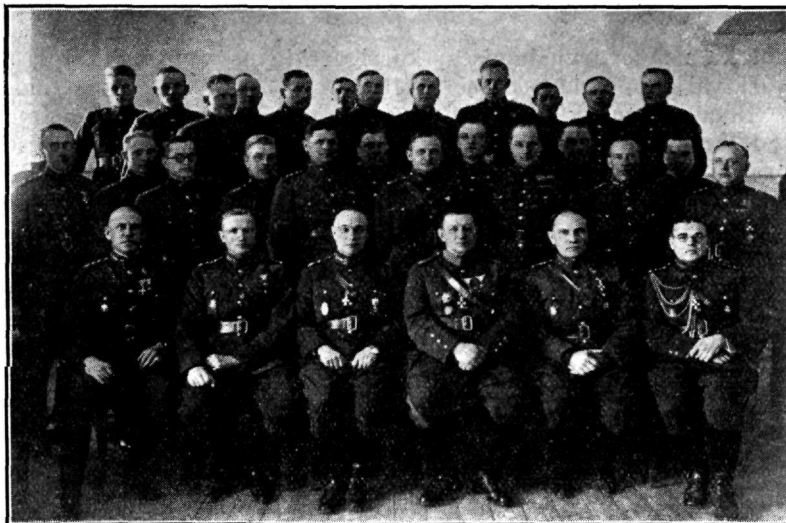
24. mail lõppesid Auto-tanki rügemendis ohvitseride täienduskursused. Kursuste lõpeta-
misel viibisid külalistena kaitsevägede staabi
ülem kindral N. Reek, 3. diviisi ülem kind-
ral H. Brede ja kolonelid H. Kauler,
Kasekamp ja Remmel.

Rügemendi ülem, kolonel
M. Tuisk tervitas kõrgeid
külalisi, tänas kaitseväe kõr-
gemaid juhte rügemendile
viimase aasta jooksul roh-
kearvuliste uute masinate mu-
retsemise ja ehitiste teosta-
mise näol väljendatud tähe-
lepanu ja hoolitsemiste eest.
Ta andis üle kindralitele
Reegile ja Bredele oh-
vitseride kursuste valmis-
tatud haamrid — mälestu-
seks rügemendilt.

Kuna Auto-tanki rüge-
ment on kaasaja modernse-
ma väeliigi esindaja ja lava
meie oludes, siis on see
sundinud rügementi mõtle-
ma ja teid leidma enda
juhtkonna teadmiste täien-
damiseks. Lahenduseks sel
alal on korraldada rügemen-
dis ohvitseride täienduskur-
sused, millistest käiksid läbi järkjärgult kõik
rügemendi ohvitserid, olles nende kestel teis-
test teenistuskohustustest vabastatud.

Esimesed kursused korraldati 1933/34. aas-
ta talvel kavatselt kuuekuulise kestvusega,
kuid nad venisid kaheksakuuliseks. Need
olid lahingüksuste baasiülemate ettevalmista-
miseks, kes põhjalikkude asjatundjatena
võiksid juhtida üksuse koosseisu kuuluvate
kõiki liiki masinate hooldamist, korrashoidu
ja remonttöid. Kursuste kavva kuulusid eran-
ditult tehnilised ained ja praktilised tööd rü-
gemendi kõigis töökodades. Läkitatuist püsi-
sid kursuste lõpuni, erakorraliste aegade töt-
tu, mis koormas rügementi erikohustustega,
ja lõpetasid need ainult kolm ohvitseri, kel-
lest rügemendis praegu alal veel ainult kaks.

Osa õppejõude olid väljaspoolt, kellele tasu
maksis ohvitseridekogu enda ressursidest ja
kr. 105.— ulatuses kaeti kaitseväe väljaõppe
summadest. Loenguid kuulasid kõik Tallin-
nas viibivad rügemendi ohvitserid — talviste
täiendusõppuste arvel.

*Kv. stabül kindral N. Reek ja divül kindral H. Brede ühes
A.T.R. ohvitseridega täienduskursuste lõppaktusel.*

1934. a. sügisel otsustati kursusi korrata
juba laiemas ulatuses. Osavõtjaiks määrati 9
ohvitseri. Kestus arvestati ametlikult kuue-
kuuliseks; kursused kestsid 7½ kuud.

Kursuste eesmärgiks seati: anda põhjalik
ettevalmistus sõidu-, veo- ja lahingumasinate
hooldamise ja remondi aladel; süvendada ja
süsteematiseerida teadmisi lahingumasinate la-
hingulise kasutamise alal ja lahingumasinate
ning nende üksuste koostöös teiste väeliiki-
dega; korrigeerida teadmisi rügemendis ka-
sutusel olevate relvade materjalosa ja hoolda-
mise aladel; harjutada oma väeliigi aladesse
puutuvate vähemate taktikaliste küsimuste
iseseisvas uurimises, selleks kirjanduse leid-
mises ja vastavate referaatide ettekandmises

A.T.R. täienduskursuslased oma töödega.

harjutustest, täites mitmesuguste väeliikide üksuste ja allüksuste ülemate kohuseid, kuna kursuslased esinesid peaausjalikult mehhaniseeritud üksuste ülemate osades.

Kursused teostusid rügemendis enda jõul.

Õppejõududeks olid rügemendi ohvitserid, kes üksikutel erialadel omandanud vastavad teadmised kas sõjaväe tehnikakoolis või ise õppides töö kõrval. Õppejõud tasu ei saanud.

Kursused lõpetasid edukalt järgmised ohvitserid: kaptenid Karl Masik ja Voldemar Salumäe, leitnandid Eduard Just, Rudolf Mikumägi, Jüri Ojatalu, Hermann Mölder ja n-ltn. Voldemar Ambos, kuna enne kursuste lõpetamist lahkusid kapten Edmund Seppik reservi ja leitnant Richard Vösa surma läbi. Kursuste lõpetamisel iga ohvitser esitas külalistele enda tööd rügemendi töökodades (10 asja) ja lõputöö auto alal (õppevahend).

kui ka nende arvustamises; korrigeerida oskusi väljaõppe metoodilisel alal.

Nende eesmärkide saavutamiseks on töötatud, kuulatud loenguid, antud katseid ja praktilisi tunde mootori, relva materjalosa ja taktika alal.

Kursuste lõpul on iga kursuslane lõputööna valmistanud ühe läbilõike auto osadest õppevahendiks.

Kursused olid keskuseks, mille ümber ja najal teostusid ka teiste ohvitseride täiendusõppused. Kõik ohvitserid kuulsid kursuslastelt ettekantud loenguid, olid kordamööda nende arvustajaiks ja võtsid osa taktikalistest

õppelahendustest, täites mitmesuguste väeliikide üksuste ja allüksuste ülemate kohuseid, kuna kursuslased esinesid peaausjalikult mehhaniseeritud üksuste ülemate osades.

Kursused teostusid rügemendis enda jõul. Õppejõududeks olid rügemendi ohvitserid, kes üksikutel erialadel omandanud vastavad teadmised kas sõjaväe tehnikakoolis või ise õppides töö kõrval. Õppejõud tasu ei saanud. Kursused lõpetasid edukalt järgmised ohvitserid: kaptenid Karl Masik ja Voldemar Salumäe, leitnandid Eduard Just, Rudolf Mikumägi, Jüri Ojatalu, Hermann Mölder ja n-ltn. Voldemar Ambos, kuna enne kursuste lõpetamist lahkusid kapten Edmund Seppik reservi ja leitnant Richard Vösa surma läbi. Kursuste lõpetamisel iga ohvitser esitas külalistele enda tööd rügemendi töökodades (10 asja) ja lõputöö auto alal (õppevahend).

Kursuste lõpetamisel pöördus kindral Reek kursuslaste ja teiste ohvitseride poole sooja ja südamliku kõnega, milles ta märkis ära selle töö tähtsust, mis kursustel on ära tehtud, ning soovis kursuse lõpetajaile jõudu tulevaseks tööks.

Missos avati Vabadussõja mälestussammas.

Pühapäeval 26. mail toimus meie kodumaa lõunapiiri lähedal Missos Vabadussõjas langenud husarite austamine ja 1. ratsapolgu lahingutegevuse tähistamine ratsarügemendi poolt mälestussamba püstitamisega ja langenud ratsameeste matusepaiga pühitsemisega. Selleks oli kohale ilmunud ratsarügement terves koosseisus, Kaitseliidu ja Naiskodukaitse kohapealsed üksused, kutsutud külalised ja suurel hulgal ümberkaudseid elanikke. Pidulikust toimingust võttis osa ka Kv. Ülemjuhataja.

Peale avasõna Võrumaa maleva pealikult major Heljustelt ja pärast vaimulikku talitust Kv. Ülemjuhataja pöördus kõnega ratsarügemendi ja kokkutulnud rahva poole, tähendades oma kõnes, et iga rahva ajaloos on tähtsaid momente, mis on olnud rahva

saatuse määrajaks. Eesti rahva ajaloos on selleks tähtsaks momendiks Vabadussõda. Meie, kes me oleme läbi elanud selle aja, ei oska õieti hinnata Vabadussõja tähtsust. Kuid meie järgmine põlv oskab seda teha palju paremini. Edasi Kv. Ülemjuhataja tuletas meelde olukorda, mis valitses 1919. a. varakevadel. Vaenlane oli meie vägede eduka pealetungiga surutud riigi piirideni. Seega paistis, nagu oleks sõjaohut möödunud; osa rahva seas oli maad võtmas isegi arvamus, et sõda tuleb lõpetada. Samal ajal aga vaenlane algab suurte jõududega uut pealetungi Eesti uuestivallutamiseks. See oli raskemaid olukordi meie Vabadussõjas. Tänu väeosade ennastalgvale tegevusele vaenlane ei pääse aga edasi. Meie väed panid vastu, kandes see-

juures suuri kaotusi, mille üheks tõenduseks siia mälestussamba jalale maetud kuus husarit.

Järgneb pärgade panek. Ratsarügemendi nimel asetab pärja rügemendi ülem kolonel Bassen-Spiller, tuletades seejuures meele sündmusi, mis leidsid aset Misso rajoonis 16 a. tagasi. Ratsapolk, lüües ägedaid taandumislahinguid, oli sunnitud maha jätta oma surma saanud seltsimeestest 6 husarit. See rõhus ratsarügementi kuusteistkümmend aastat ja ei annud enne rahu, kui rügement on tasunud oma auvõla ja süngitanud väärikalt oma kangelased. Rügemendi ülema kõne järele rügemendi orkester mängib kappelmeister Niksmanni komponeeritud „Langenuile“. 1. ratsapolgu rittmeister Holberg asetab langenud husarite kalmule kimbu valgeid lilli, mis korjatud ratsapolgu lahinguväljalt, mälestussamba asukohast mõnisada meetrit lõunas.

Veel endiseist lahingumeestest asetab oma langenud sõjakaaslasile pärja Vastseliina algkooli õpetaja ja ühtlasi Kaitseliidu Vastseliina malevkonna pealik n.-leitnant Kommer, kes kaitseliitlasena koos ratsameestega võttis osa lahingutest Misso rajoonis. Järgnevad pärjad Kaitseliidu j. t. kohapealsete organisatsioonide poolt.

Piduliku talituse lõpul Kaitseliidu osad ja ratsarügement mööduvad paraadkorras Kv. Ülemjuhatajast j. t. kutsutud külalistest.

*

Võru kaitsmine oli märtsis, aprillis ja mais 1919. a. raskemaid ajajärke Vabadussõjas, nõudes seal teotsevailt väeühikuilt äärmisi jõupingutusi. See ajajärk oli ka 1. Ratsapolgule raskemaks ja verisemaks.

19. märtsil 1919. a. asus 1. Ratsapolk rittmeister (praegu kindralmajor) G. Jonsoni juhatusel Vana-Kasaritsa rajooni, et Võru rindele ohtlikul silmapilgul alata vastupealetungi Haanja-Rogosi üldsuunas. Sellest ajast peale algas ratsameeste kangelaslik võitlus rohkearvulise vaenlasega Võrumaa muutlikul maastikul. Siin võitlesid ratsamehed südilt, lüües tagasi vaenlase vihasemaid rünnakuid, kandes seejuures lahingutes ka suuri kaotusi. Üheks raskemaks päevaks kujunes 1. Ratsapolgule 19. aprill Misso rajoonis, kus ta oli peaaegu ümberpiiratud olukorras, kaugel üksi vaenlase keskel. Kuid ratsameestele omase visadusega murti ka siin vaenlase ringist läbi. Neid päästis ka seekord üksmeel ja julge teotsemine.

Nüüd täideti auvõlg kangelaste vastu, kes varisesid manalasse võitluses isamaa

vabaduse ja riikliku iseseisvuse eest. Mälestussamba ja matusepaiga ümbrus on väärikalt korraldatud ja asukoht valitud maastikuliselt väga ilusal kohal, seepärast jätab kõigiti meeldiva mulje.

Misso mälestussammas on üle 2 meetri kõrge graniitkividest tahutud obelisk, mille esikohal sõnad: „Siin võitles Ratsarügement 19. aprillil 1919. a.“ Sammas asub otse Riia-Pihkva kivitee ääres, Pugola 6-kl. algkooli ja Misso asunduse vahel. Samba ees on kuus langenud ratsamehe kalmu graniitplaatidega: husar August Naarits, husar Karl Kiil, husar Eduard Tomson, husar Jaan Kurm, husar Reinvard Pehap, husar Karl Tilk.

See paik kujuneb Misso rahvale pühaks kohaks, kus igal aastal tullakse kokku, nagu varemgi, ja korraldatakse töötust: igal ajal valmis olla ja kaitsta oma iseseisvust, et ka tulevikus vaenlane pörkaks tagasi vastu elavat müüri sama kindlalt, nagu see sündis Vabadussõjas.

Ametlik osa.

RIIGIVANEMA KÄSUKIRI KAITSEVÄGEDELE

Nr. 11.

26. mail 1935. a.

Määrän teenistuse huvides, arvates 15. juunist s. a.:

— kaitseväe esindaja Sotsialistlikkude Nõukogude Vabariikide Liidus kolonelleitnant Jaan Kurvits'a VR II/3 — kaitsevägede juhataja käsundusohvitseriks ja

— major Arnold Sinka VR II/3 kaitsevägede staabist — kaitseväe esindajaks Sotsialistlikkude Nõukogude Vabariikide Liitu.

Ühtlasi vabastan major Arnold Sinka kaitseväe esindaja ülesannete täitmisest Soomes samast kuupäevast arvates.

A l u s: O.T.S. § 121 p. 2 ja § 133 p. 1.

K. Päts,

Peaminister

Riigivanema ülesannetes.

J. Laidoner,

kindralleitnant,

Kaitsevägede Ülemjuhataja.

P. Lill,

kindralmajor,

Kaitseminister.

Sport kaitseväes.

Sportist 3. diviisis.

21. mail s. a. peeti diviisi spordikomisjoni korraldusel, diviisiülevalt kinnitatud kava kohaselt, sõjalise iseloomuga jao-orienteerumise võistlused Tallinna ja Nõmme garnisonides asuvate diviisi väeosade ohvitseride ja üleajateenijate-allohvitseride jagude vahel.

Võistlustest võtsid osa neli ohvitseride ja kuus üleajateenijate-allohvitseride jagu. Ohvitseride jao koosseis oli ühes jaoulemaga — 4 meest, üleajateenijate-allohvitseride jao — 6 meest. Kõigil võistlustest osavõtjail ol sunduslik vastavate relvade ja rakmete kandmine.

Kontrollposte oli ohvitseride jaole 3, üleajateenijate-allohvitseride jaole 4. Kontrollpostide kaugus lähtekohast oli ohvitseride jaole 0,8—1,3 km, üleajateenijate-allohvitseride jaole — 1,8—2,5 km.

Võistluste tehnilised tulemused kujunesid järgmiseks:

Ohvitseride jaod.

1. Sidepataljoni ohvitseride jagu — koosseisus: kapten O. Reinlo (Reinfeld), leitnandid R. Laas, O. Rehfeldt ja E. Ranna — aeg 21 min. 28,8 sek.; 2. Auto-tanki rügemendi ohvitseride jagu — aeg 24 min. 11,2 sek.; 3. 10. üks. jalaväepataljoni ohvitseride jagu — aeg 40 min.

57,0 sek.; 4. Kalevi üks. jalaväepataljoni ohvitseride jagu — aeg 128 min. 30,0 sek.

Üleajateenijate-allohvitseride jaod.

1. Pioneripataljoni üleajateenijate-allohvitseride jagu — koosseisus: veitveebel R. Keskküll, vanem-allohvitserid O. Vaher, P. Raldla (Bergmann), E. Raukas, A. Kärk ja noorem-allohvitser N. Loorberg — aeg 31 min. 44,8 sek.; 2. Sidepataljoni üleajateenijate-allohvitseride jagu aeg 34 min. 37,0 sek.; 3. Tallinna garnisoni Komandantuuri ja Vahipataljoni üleajateenijate-allohvitseride jagu — aeg 41 min. 18,0 sek.; 4. 10. üks. jalaväepataljoni üleajateenijate-allohvitseride jagu — aeg 51 min. 20,6 sek.; 5. Auto-tanki rügemendi üleajateenijate-allohvitseride jagu — aeg 88 min. 48,0 sek.; 6. Kalevi üks. jalaväepataljoni üleajateenijate-allohvitseride jagu — aeg 90 min. 30,0 sek.

Diviisiülevalt väljapandud väeosade ohvitseride meeskondadevahelise jao-orienteerumise võistluse rändauhinna „Valgest metallist karika“ omandas seega kolmandat korda ja jäädavalt Sidepataljoni ohvitseride jagu, kuna üleajateenijate-allohvitseride meeskondade vahelise jao-orienteerumise võistluse rändauhinna „Valgest metallist karika“ omandas esimest korda Pioneripataljoni üleajat.-allohv. jagu.

Peale rändauhindade antakse esimesele kohale tulnud ohvitseride ja üleajat.-allohv. jao koosseisu kuuluvale igale liikmele individuaal auhind.

Viskeid 3. div. ohv. ja üleajat. jao orienteerumise võistlusilt.

1. Vasalemma marmorikaevajad imestasid sõdurite püsivust postide otsimisel: „Oleme kaevanud siin juba aastaid, kuid poste pole leidnud ühtegi“ (ka jooksjad ei leidnud). — 2. .... ja sõdur, kel peas x ja y teljed pöörlevad kui veskitiivad, hoiab suuna küll seisvate ja liikuvate märkide pihta, kuid, mis jääb leidmata — post! — 3. Peale võistlusi valitses võistlejate hulgas, välja arvatud võitja meeskonna kapten, vaikne meeleolu. Kõik Vasalemma laud olid välja üüritud, kus kaotajad püüdsid lohutada vähemalt bridshipartii võitmiseega. Alevi vorstipoed olid viimase ni tühjaks ostetud. — 4. Korraldajad ja kohtunikud leidsid paiga olevat suurepärase suvitamiseks.

PEREKONDLIKKE TEATEID.

Sünde: Sakala partis. pat. n.-ltn. Paul Pärteli abikaasal — tütar Helju.

5. üks. jal. pat. kapten Rudolf Tarik'u abikaasal Magdal — tütar Tiiu. N. a. o. Roman Sondberg'i abikaasal Mathilde-Amaliel — tütar Liili.

Abiellumisi: Sakala partis. pat. ltn. Voldemar Salm abiellus Irene Vichvelin'iga.

5. üks. jal. pat. n. a. o. Adolf Ranna (Kurman), 28 a. v., abiellus Käte-Rosalie Arro'ga, 23. a. v., pärit Rakverest. N. a. o. Juulus Velitar (Bergson), 27 a. v., abiellus Regina Rergmann'iga, 22 a. v., pärit Tallinnast.

Teateid Pärnust.

Murdmaajooks Pärnu garnisonis.

Pärnu garnisoni spordiühing korraldas 27. aprillil s. a. murdmaajooksu, millisest võttis osa 65 kaitsevæelast, kelledest suurem osa võistles esmakordselt. Jooksumaa pikkus oli umbes 4 klm. Lähe — linna karjamaal, lõpp — „Munamäe“ mänguvälja juures. Seitse parimat jooksjat omandasid auhindadeks ilukõites albumid „Konstantin Päts“ ja „Johan Laidoner“. Parimateks jooksjateks osutusid: 1) noor T. Prang, 6. pat., 12:56,6; 2) noor R. Vaino, 9. pat., 12:57,0; 3) noor J. Busch, 6. pat., 12:57,3; 4) noor A. Päär, 6. pat., 5) noor M. Lilienthal.

Pühapäeval, 5. mail s. a. toimus Pärnu garnisoni spordiühingu korraldusel traditsiooniline murdmaajooks läbi linna. Jooksu lähe ja lõpp asusid Vabadusväljal. Jooksu teekonna pikkus umbes 5 klm. Jooksust võttis osa 44 jooksjat, kelledest: Pärnu garnisoni spordiühingust — 26, „Vaprus'est“ — 16 ja Pärnu Spordiklubist — 2. Pärnu Spordiseltside Liidu suure rändauhinna võitis „Vaprus“ 142 punktiga, jättes teiseks möödunud aastal auhinna võitja — Pärnu garnisoni spordiühingu — 138 punktiga ning kolmandaks Pärnu Spordiklubi 45 punktiga. Parimateks jooksjateks osutusid: 1) Laas, Vaprus, 16:45,8; 2) Kontus, Spordiklubi, 17:42,2; 3) Siitan, Vaprus, 17:47,7; 4) Kulk, Vaprus, 17:53,9; 5) Juhanson, Spordiklubi; 6) Visas, Vaprus; 7) Grant, Garn. spordiühing; 8) Saul, Vaprus; 9) Goldšmidt, Garn. spordiühing, ja 10) Päär, Garn. spordiühing.

Metsapäev Pärnu garnisonis.

16. mail s. a. kell 1500 sammusid Pärnu garnisoni väeosad Papiniitu, et võtta osa metsapäevast ja tegelikust metsa istutamisest. Enne taimede istutamist esines selgitava loenguga metsa istutamisest ja kodu kaunistamisest Pärnu linna metskonna metsaülem hr. E. Puls. Loengule järgnes tegelik taimede istutamine. Istutati 2000 kolme aasta vanust männitaimet. Metsapäev õnnestus täiesti ja andis noortele palju häid ja tulusaid näpunäiteid metsaistutamisest ja kodu kaunistamisest.

Invaliidide austamine.

19. mail toimus Pärnus Vabadussõja ja Maa-ilmatsõja invaliidide austamine. Kell 1200 peeti

Vabadusväljal paraad, millest võttis osa kaitseväge, kaitseleit, naiskodukaitse, noorkotkad, kodusõjaväelased, tuletõrje, skaudid ja gaidid, kesk- ja algkoolid ning seltskondlikud organisatsioonid. Paraadi võttis vastu garnisoni ülem kolonelleitnant A. Lõhmus ühes linnapea ja invaliidide esindajatega. Paraadil anti Vabadussõja ja invaliidide üle Pärnu seltskondlike organisatsioonide poolt nägus lipp, mille õnnistamist toimetasid praost Grünberg ja ülempreester Umarik. Paraadi oli pealt vaatama kogunenud palju rahvast. E—dt.

Male.

Rahvusvaheline maleturniir.

2. skp. algas Tallinna saksa maleseltsis rahvusvaheline turniir. Võtavad osa turniirist: Sämisch (Berliin), Berg ja Vitte (Riia), Danielsson (Rootsi), Bööck (Soome). Eestlasist võtavad osa: Eesti meister Keres, saksa seltsi esindaja Schmidt noor, „TEMS'i“ esindaja Tünn ja „Kalevist“ G. Friedemann.

Rahvusvahelise kuulsusega on Sämisch, kes on mänginud suurturniire suurmeistritega. Tallinn-Helsingi linnavõistlusest on meile tuntud Bööck. Esimeses voorus oli Sämisch vaba. Schmidt—Böögi rahulik partii lõppes viigiga. Berg—Danielssoni partii katkestati, mis lõpeb arvatavasti viigiga, Friedemann ületas Vitte lõppmängus ja võitis. Tünn kaotas Keresel võimaliku viigi asemel. Teises voorus olid kohtamised järgmised: Bööck sai avangus Vitte vastu suure paremuse, mille ka võidule viis. Friedemann mängis Danielssoni vastu offeristi, paljastas oma kuninga seisu, mida Danielsson eeskujulikult kasutas. Tünn—Sämisch, peale Sämischi suurt ajapuudust, leppisid viigiga. Schmidt üllatas vastast Kerest. Korrektno oda ohver andis Schmidtile peatselt võidu. Sellega oli turniiriseis peale 2. vooru järgmine: Bööck ja Schmidt à 1½ p., Danielsson 1 (1) p., Keres ja Friedemann à ½ p., Berg 1 ja Vitte 0 p.

„Sõduri“ toimetuses

müügil olevad

märklehed, tingmärgid ja tabelid.

Juhendid taktikaliste leppemärkide kasutamiseks. (1930)	—25
Öppemärklehed	—10
Märklehed (väikesed). 10× vähendatud	
öppemärklehed	Sada tk. —50
Märklehed 50 peale. Spordipüssi.	Sada tk. —75
„ 25 peale	Sada tk. —50
Horisontaalid. Üksikud lehed	—02
Tondi ja Mustamäe ümbruse kaart	—25
K. k. Madseni tabelid nr. 1. Papile kleebitud	—15
K. k. Madseni tabelid nr. 2.	—15

ILMUS TRÜKIST
kaitsevägede staabi VI osakonna väljaandel

**Tangitõrje
ja selle organiseerimine**

E. SAIDRA

**Võitlus moto-mehhaniseeritud
vägedega**

A. KASK

HIND KROONI 1,65

Müügil „Sõduri“ toimetuses, Toomkooli 7, Tallinn